

SUOMEN VALTUUSKUNNAN KOKOUSRAPORTTI

YK:n BIODIVERSITEETTISOPIMUKSEN 15. OSAPUOLIKOKOUS, CBD COP-15

7.-19.12.2022 Montreal, Kanada

Ympäristöministeriö

Luontoympäristöosasto 23.3.2023

Sisällys

1. Yleisarvio kokouksesta	1
1.1. Suomen valtuuskunta	1
1.2. Kokouksen juoksutus ja järjestelyt.....	2
2. Kunming-Montrealin maailmanlaajuinen luonnon monimuotoisuuskehys ja lähtökohdat sen toimeenpanolle	2
2.1. Päämäärät.....	3
2.2. Tavoitteet.....	4
3. Päätös seurantajärjestelmästä ja sen kehittamisestä, sekä toimeenpanon seurannasta	13
4. Päätös rahoituksen lisäämisestä ja rahastojen perustamisesta	14
5. Päätös digitaalisesta geenitiedosta (DSI).....	15
6. Päätös toimintavalmiuksien parantamisesta ja biodiversiteettikeskusten perustamisesta.....	16
7. Muut päätökset	17
7.1. Artikla 8(j) ja muut alkuperäiskansoja koskevat päätökset.....	17
7.2. Merten ja rannikkoalueiden monimuotoisuus	18
7.3. Luonnon monimuotoisuus ja maatalous	20
7.4. Luonnon monimuotoisuus ja terveys	20
7.5. Tasa-arvoa edistävä toimintasuunnitelma	21
7.6. Viestintästrategia.....	21
7.7. Synteettinen biologia.....	22
8. Budjettiesitys vuosille 2023–2024	22
9. Sopimuksen pöytäkirjat.....	23
10. Sivutapahtumat, yritysten ja yhteiskunnan osallistuminen.....	23
11. Kansalaisjärjestöjen kommentit.....	26
12. Linkit.....	28
Liite 1: Suomen valtuuskunta	29

1. Yleisarvio kokouksesta

Luontokato on yhdessä ilmastonmuutoksen ja ympäristön pilaantumisen kanssa koko planeettaa ja ihmiskuntaa uhkaava ilmiö. Luontokatoa aiheuttavat etenkin maankäyttö, ilmastonmuutos, ylikulutus, saasteet ja haitalliset vieraslajit.

YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (Convention on Biological Diversity, CBD) päätavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojelu, sen osien kestävä käyttö ja perintöaineksen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Sopimuksen on ratifioinut 196 maata ja Euroopan Unioni. Suomi osallistui sopimuksen 15. osapuolikokoukseen osana Euroopan unionia. Osapuolikokous pidettiin Montrealissa 7.-19.12.2022 välisenä aikana. Ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo osallistui korkean tason osuuteen, joka järjestettiin 15.-17.12.

Suomi pitää tärkeänä, että luontokato saadaan pysäytettyä tavoitevuoteen mennessä ja painotti ennen osapuolikokousta, että uusista luonnon monimuotoisuutta koskevista maailmanlaajuisesta luonnon monimuotoisuuskehystä (Global Biodiversity Framework) ja sen tavoitteista tulee aikaansaada päätös. Suomen ja EU:n pyrkimyksenä oli, että tavoitteet ovat konkreettisia, mitattavia, kunnianhimoisia ja aikaan sidottuja. Luontokadon pysäyttäminen edellyttää, että luonnon monimuotoisuus on otettava huomioon yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla, kaikkien osapuolien on laadittava kansallinen biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelmansa, ja vahvistettava toimeenpanoa. Suomen kannat YK:n biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen on kirjattu valtioneuvoston [E-selvitykseen E 127/2022 vp](#).

Tavoitteena on kääntää kehityksen suunta vuoteen 2030 mennessä

Montrealissa syntyi poliittisesti sitova maailmanlaajuinen uusi kehys. Sen tavoitteena on pysäyttää luontokato ja kääntää kehitys luontopositiiviseksi kaikkialla maailmassa vuoteen 2030 mennessä. Neuvotteiluissa oli haasteita muun muassa suojeluun, rahoitukseen ja digitaaliseen geenitietoon liittyvissä asioissa. Luontokadon torjumiseen tarvittava rahoitus nousi kokouksessa yhdeksi kynnyskysymykseksi. Kehittyneet maat painottivat, että kehysten toimeenpanoon on saatava mukaan paitsi hallinto myös elinkeinoelämä, rahoituslaitokset ja talouden sektorit, sillä niiden toimilla on suuri vaikutus luontokatoon. Kehittyvät maat puolestaan edellyttivät suoran rahoituksen merkittävää lisäämistä ja uuden suojelurahaston perustamista. Osapuolikokouksen puheenjohtajamaa Kiina teki sovitteluehdotuksen, ja sopu syntyi kokouksen viimeisenä päivänä 19.12.

Päätöstä on pidetty merkitykseltään verrannollisena Pariisin ilmastosopimukseen. Uusi politiikkakehys on tarkoitus saattaa YK:n yleiskokouksen hyväksyttäväksi syksyllä 2023. Tämä on tärkeää päätösten toimeenpanemiseksi kaikkialla maailmassa.

1.1. Suomen valtuuskunta

Suomen valtuuskuntaa johti ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo, ja valtuuskunnan varapuheenjohtajina toimivat ylijohtaja Tarja Haaranen ympäristöministeriöstä ja ympäristöneuvos ja Suomen CBD-pääneuvottelija Marina von Weissenberg ympäristöministeriöstä. Suomen valtuuskuntaan osallistui yhteensä 50 henkilöä (kts. Liite 1), jotka edustivat eri hallinnonaloja, tutkimuslaitoksia, kansalaisjärjestöjä, elinkeinoelämää, finanssialaa ja yrityksiä. Valtuuskunnasta osa seurasi kokousta etänä Suomesta käsin.

Suomen valtuuskunta osallistui EU-valmisteluihin aktiivisesti ja myös valtuuskunnan sisäinen yhteistyö toimi erinomaisesti. EU-kantoja valmisteltaessa vuorovaikutus eri hallinnonalojen kesken oli tehokasta ja

avointa, ja valmistelukokouksia järjestettiin viikoittain. Osapuolikokoukseen mennessä tällaisia kokouksia oli järjestetty yhteensä noin 80. Säännölliset tapaamiset ja tiedonvaihdot koettiin hyväksi käytännöksi Suomen kantoja valmisteltaessa.

Ennen osapuolikokousta Suomen valtuuskunta tapasi kolmesti, ja ministeri Ohisalo osallistui myös viimeiseen kokoukseen. Valtuuskunta piti yhteyttä sähköpostitse ja Signal-viestisovelluksen kautta, jonne vastuuhenkilöt raportoivat tiiviisti seuraamiensa asiakohtien edistymisestä neuvotteluissa. Lisäksi valtuuskunta tapasi osapuolikokouksen aikana joka aamu koordinaatitapaamisissa, joita oli mahdollista seurata myös etänä Teamsin välityksellä.

1.2. Kokouksen juoksutus ja järjestelyt

Kokouksen isännöi Kiina, ja se oli alun perin tarkoitus järjestää Kunmingissa vuonna 2020. Kiinan haastavan koronatilanteen vuoksi kokousta jouduttiin siirtämään useaan otteeseen, kunnes se viimein pystyttiin järjestämään joulukuussa Kanadan Montrealissa. Kokouspaikkana toimi Palais des Congr s, jonka viereisessä hotellissa Suomen valtuuskunnalla oli oma koordinaatiohuone osapuolikokouksen ajan.

Ennen joulukuun osapuolikokousta Montrealissa kokoontui lokakuussa 2022 epävirallinen pikkuryhmä mandaattinaan lyhentää kesäkuussa Nairobissa 4. avoimen työryhmän kokouksen pohjalta neuvoteltua tekstiä hakasulkeita poistamalla. Tätä ryhmän raporttia hyödynnettiin neuvotteluissa laajasti, ja se toimi useiden neuvottelujen pohjana.

Ennen varsinaista osapuolikokousta edelsi kolmen päivän ”pre-COP”, eli avoimen työryhmän 5. kokous (OEWG-5) 3.-5.12. Kokouksen avajaiset pidettiin Suomen itsenäisyyspäivänä 6.12., ja tilaisuudessa puhuivat muun muassa Kanadan pääministeri Justin Trudeau ja Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri Antonio Guterres.

Osapuolikokous alkoi 7.12., ja työ juoksutettiin kahden työryhmän kautta, joiden puheenjohtajina toimivat Uusi-Seelanti ja Antigua-Barbuda. Lisäksi perustettiin kontaktiryhmiä, joten samaan aikaan saattoi päällekkäin olla neljä kontaktiryhmää. Sekä täysistuntoja, työryhmiä että kontaktiryhmiä saattoi seurata myös verkon kautta. Erityisen haastaville asiakohdille perustettiin pienryhmiä (Friends of the Chair), mutta niitä ei ollut mahdollista seurata etäyhteydellä.

2. Kunming-Montrealin maailmanlaajuinen luonnon monimuotoisuuskehys ja lähtökohdat sen toimeenpanolle

Kunmingin-Montrealin kehyksessä on aluksi listattu sen periaatteet, visio ja missio. Vuoteen 2050 ulottuva visio korostaa pyrkimystä ”elää sopusoinnissa luonnon kanssa”. Mission tavoite on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden häviäminen ja kääntää kehitys elpymisen uralle vuoteen 2030 mennessä. Monimuotoinen luonto on yhteiskuntamme hyvinvoinnin, talouden, ihmisten terveyden, ihmisoikeuksien ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnin perusta.

Perusteluissa todetaan, että 25 prosenttia tunnetuista lajeista on uhanalaisia, ja miljoonaa lajia uhkaa sukupuutto. Lajikato on 10-100 kertaa nopeampaa kuin koskaan viimeisen kymmenen miljoonan vuoden aikana. Luontoa voidaan suojella, ennallistaa ja hyödyntää kestävästi, mutta se edellyttää perustavanlaatuisia muutosta eri yhteiskunnan sektoreilla.

Kunmingin-Montrealin kehysten A-D päämäärät ovat: i) luonnon monimuotoisuuden suojeleminen sekä lajien ja elinympäristöjen tilan parantaminen niin maalla, sisävesissä kuin merillä, ii) kestävä käytön edistäminen luonnon kantokyvyn rajoissa, iii) geenivaroista saatavien hyötyjen tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako sekä iv) eri sektoreiden ja toimijoiden vastuu ja toteutuksen vahvistaminen, toimintavalmiuksien vahvistaminen sisältäen muun muassa rahoituksen huomattavan lisäämisen.

Toimintatavoitteita kehyksessä on 23 ja ne on ryhmitelty neljän päämäärän alle. Niiden toteuttamiselle on listattu määrällisiä mittareita. Tavoitteet ovat luonnon monimuotoisuutta lisääviä ja luonnon tilaa parantavia. Luontopohjaiset ratkaisut, ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen sekä planetaariset rajat sisältyvät tavoitteisiin ml. alkuperäiskansojen perinteinen tieto, tasa-arvo, ihmisoikeudet ja oikeus puhtaaseen, terveeseen ja kestäväan ympäristöön.

Päämäärien ja tavoitteiden lisäksi kehyksessä on myös omat kehysosionsa, jotka esittelevät taustojen lisäksi myös näkökohdat kehysten toimeenpanolle (osa C). Tästä käytiin pitkäaikaiset neuvottelut, sillä tarkoitus oli sisällyttää osioon horisontaaliset asiat ja osapuolten välillä oli paljon erimielisyyksiä niiden kirjauksista. Lopulliseen versioon on nostettu mm. alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeudet, erilaiset arvojärjestelmät, kansalliset prioriteetit, oikeus kehitykseen, sukupuoli, ylisukupolvinen tasa-arvo, luonnon monimuotoisuus ja terveys sekä koko hallinnon läpäisevä lähestymistapa. Uutta koko biodiversiteettisopimuksen historiassa onkin, että aikaansaatu päätös on ihmisoikeusperusteinen ja korostaa ihmisoikeuksien merkitystä ja kunnioitusta päätösten toimeenpanossa. Kehys myös tunnustaa puhtaan, terveen ja kestäväan ympäristön olevan ihmisoikeus.

Toimeenpanon tehokkuutta ja edistystä seurataan maaraaporttien kautta, ja samalla raportointia vahvistetaan ja yhdenmukaistetaan. Indikaattorit ovat keskeisessä roolissa ja niitä kehitetään edelleen. Suojelua ja ennallistamista halutaan määrällisesti lisätä erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkailla alueilla, ja samalla halutaan estää laji- ja luontokatoa maailmanlaajuisesti. Uudessa kehyksessä huomioidaan myös luonnon monimuotoisuuden kestävä käyttö ja luonnon tarjoamat palvelut ihmisille. Tiedeyhteisön, koulujen, lasten, nuorten ja muiden sidosryhmien panos on edellytys luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

2.1. Päämäärät

Päämäärä A käsittelee monimuotoisuuden tilan parantamista, ja jakautuu kolmeen osaan: ekosysteemien, lajien ja geneettinen monimuotoisuus, noudattaen tältä osin EU:n ehdotusta. Päämäärä käsittelee kaikkien ekosysteemien eheyttä, kytkeytyneisyyttä sekä sopeutumis- ja palautumiskykyä, luonnontilaisen kaltaisten ekosysteemien pinta-alan merkittävää lisäämistä, sukupuuttojen vähentämistä, alkuperäislajien kantojen runsauden säilyttämistä sekä geneettisen monimuotoisuuden ylläpitämistä. Päämäärän alle on koottu ne tavoitteet, joissa tarkoituksena on IPBES-arviossa vuonna 2019 esitettyjen luonnon monimuotoisuuden uhkien vähentäminen.

Päämäärää käsiteltiin useaan otteeseen kontaktiryhmässä perustetussa pienryhmässä, jota vetivät EU ja Etelä-Afrikka. Maaryhmien näkemykset erosivat merkittävästi, ja useimmat näkemyserot liittyivät kunnianhimon tasoon. Suurimmat keskustelut käytiin päämäärän rakenteesta, numeerisista elementeistä ja välitavoitteista. EU tavoitteli numeerisia elementtejä, kuten luonnontilaisen kaltaisten ekosysteemien pinta-alan lisääminen 20 prosentilla, ja aiemmin väliaskeleissa (milestones) olleita elementtejä, jotta edistymistä voitaisiin seurata paremmin. Suurinta osaa numeerisista elementeistä tai välitavoitteista ei päämäärään lopulta tullut. EU:n tavoitteiden mukaisesti ekosysteemien tilan parantaminen koskee kaikkia ekosysteemejä.

Päämäärä B keskittyy luonnon monimuotoisuuden kestäväan käyttöön ja hoitoon sekä ekosysteemipalvelujen ja luonnon ihmiselle tarjoamien hyötyjen vahvistamiseen. Mukana päämäärässä on myös heikentyneiden ekosysteemien toiminnan ja ekosysteemipalveluiden ennallistamisen tavoite sekä kestäväan kehityksen saavuttaminen, nykyisten ja tulevien sukupolvien hyväksi.

Päämäärää käsiteltiin osapuolikokouksen kontaktiryhmässä epävirallisen Montrealin pikkuryhmän pohjaesityksen sekä OEWG-5:n keskustelujen pohjalta. Käsittely osapuolikokouksessa kesti vain yli tunnin, eikä sen aikana ratkaistu päämäärän kriittisiä kohtia, kuten esimerkiksi määrällisiä tavoitteita. EU:n esittämät sisältötavoitteet ennallistamisesta, ekologisesta jalanjäljestä tai planetaarisista reunaehdoista ja näihin liittyvät määrälliset tavoitteet eivät saaneet kannatusta. Kiinan esitys lopulliseksi päämääräksi sisälsi keskeisimmät keskusteluissa esillä olleet näkökulmat.

Päämäärä C ja tavoite 13 hyötyjenjaosta sisältävät myös DSI:n. Päämäärän C mukaan jaettavien hyötyjen määrää lisätään merkittävästi vuoteen 2050 mennessä, ja samalla varmistetaan, että geenivarjoja koskeva perinteinen tieto on asianmukaisesti suojeltu. Näin edistetään monimuotoisuuden suojelua ja kestäväan käyttöä kansainvälisesti sovittujen saatavuutta ja hyötyjenjakoa koskevien instrumenttien mukaisesti.

Päämäärä D kattaa toimeenpanon välineet ja tuen, sisältäen taloudelliset varat, toimintavalmiuksien kehittämisen, teknisen ja tieteellisen yhteistyön ja teknologian saatavuuden ja siirron. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen rahoitusvaje, 700 miljardia Yhdysvaltain dollaria vuosittain, kurotaan asteittain umpeen. Päämäärä edellyttää, että rahoitusvirrat suunnataan tukemaan kehityksen tavoitteita ja 2050 viciota.

2.2. Tavoitteet

Tavoite 1 käsittelee luonnon monimuotoisuuden huomioivaa aluesuunnittelua kaikilla alueilla, maan- ja merenkäytön muutoksien hillitsemistä sekä monimuotoisuudelle erittäin tärkeiden alueiden säilyttämistä, samalla kunnioittaen alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeuksia.

Päämäärää käsiteltiin useaan otteeseen kontaktiryhmässä perustetussa pienryhmässä, jota fasilitoi Sveitsi. Useimmat erot maaryhmien näkemyseroissa liittyivät kunnianhimon tasoon. EU tavoitteena oli, että kaikki alueet olisivat aluesuunnittelun piirissä, ja muut tehokkaat hoitokäytännöt koskisivat pelkästään alueita, jotka eivät ole kansallisessa toimivallassa. Muiden tehokkaiden hoitokäytäntöjen osalta tavoitteen kirjaus jäi EU:n tavoitetta löyhemmäksi. Suurin keskustelu käytiin siitä, millainen tavoite asetettaisiin monimuotoisuudelle tärkeiden alueiden säilyttämiselle: saatetaanko niiden väheneminen lähelle nolaa vai minimoidaanko vähenemistä, sekä millaisia ekosysteemejä tavoite koskisi. EU olisi toivonut säilytettävien alueiden osalta selkeämpää kirjausta, joka olisi sisältänyt esimerkiksi kaikki koskemattomat ja kriittiset ekosysteemit, mutta kirjaus jäi yleisemmälle tasolle. EU:n tärkeänä pitämät alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeudet säilyivät tavoitteessa.

Suomessa alueiden käytön suunnittelua tehdään jo kaikilla maa-alueilla, mutta monimuotoisuuden huomioon ottamisessa on edelleen parannettavaa. Valmistella on ollut alueiden käyttöä ja maankäyttöä koskevaa uutta lainsäädäntöä, jolla saattaa osaltaan olla merkitystä tavoitteen toteuttamisen näkökulmasta; poliittinen linjaus ja tahtotilan muodostaminen ovat tältä osin vielä kesken. Valtion mailla on käytössä luonnonvarasuunnittelu ja alue-ekologinen suunnittelu. Merien käytön suunnittelun osalta tärkein työkalu on merialuesuunnitelma, joka kattaa koko merialueen. Vaikka tämä ei ole juridisesti sitova, ohjaa tämä

kuitenkin tarkempaa aluesuunnittelua. Merialuesuunnitelmassa on otettu huomioon ekologisesti merkittävät merialueet. Merialuesuunnitelman 2. kierroksella on tarkoitus päivittää suunnitelmaa, jossa tavoitteena on synkronoida merialuesuunnitteluprosessi Suomen merenhoitosuunnitelman päivityssykliin sekä sisältöihin entistä paremmin. Maankäytön muutoksen ja monimuotoisuudelle tärkeiden alueiden säilyttämisen osalta tarvitaan vielä lisätoimenpiteitä.

Tavoite 2 käsittelee ennallistamista ja sen tavoitteena on saada vuoteen 2030 mennessä vähintään 30 % heikentyneiden ekosysteemien pinta-alasta tehokkaan ennallistamisen alle. Ennallistamisen tavoitteena on oltava luonnon monimuotoisuuden, ekosysteemitointojen- ja palvelujen, sekä ekologisen eheyden ja kytkeytyneisyyden parantaminen.

Keskustelua käytiin pääosin siitä, pitäisikö numeerisen tavoitteen olla X prosenttia heikentyneistä ekosysteemeistä ja/tai hehtaareita, tai jopa kokonaispinta-alasta. EU ajoi tässä tavoitteessa hehtaaritavoitetta, sillä tämä olisi antanut selkeämmän kuvan siitä, millaisista aloista puhutaan, ilman että pitää ensin määrittellä heikentynyt pinta-ala. Lisäksi tämä lähestymistapa olisi saattanut nopeuttaa toimeenpanoa, sillä tällöin ei olisi välttämätöntä määrittellä kaikkea heikentynyttä alaa etukäteen. EU oli kuitenkin melko yksin tämän kannan kanssa. Toinen pitkä keskustelu käytiin siitä, mikä on ennallistamisen tavoite, kuten kuu- luvatko ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tähtäävät ennallistamistoimet tavoitteeseen. Kolmas iso keskustelu koski vertailukohdan asettamista: tietyt maat halusivat luonnontilan vertailukohdaksi, kuitenkin esimerkiksi EU:n esittäessä kannan, että vertailukohta on riippuvainen tilanteesta ja ennallistamistoimen tavoitteesta. Ei keskusteltu numeerisista arvoista ollenkaan vaan nämäkin vaihtoehdot menivät eteenpäin sulkeissa.

Keskustelujen pohjalta puheenjohtajamaa Kiina esitti kompromissiehdotuksen, joka vaikutti muuten melko EU kantojen mukaiselta, paitsi että numeerinen tavoite oli prosentti heikentyneestä pinta-alasta. Lisäksi numeerinen arvo kohosi 30 prosenttiin, vaikka odotuksena oli usealla 20 %. Tavoite on globaali, joten siitä voitiin joustaa. Ennallistamisen tavoitteiden osalta päädyttiin hieman suppeampaan listaukseen kuin mitä EU ajoi, sillä muun muassa ilmastonmuutokseen selkeästi liittyvät kirjaukset jäivät pois.

Suomen kannalta katsottuna tämä tavoite on melko hyvin linjassa esimerkiksi ehdotetun EU:n ennallistamisasetuksen kanssa. Komission ehdotus ennallistamisasetukseksi lisäisi jo merkittävästi ennallistamistarvetta, joskin on vielä vaikea arvioida kuinka paljon EU:n tavoitteet eroavat kansainvälisistä tavoitteista. Merien osalta taas asetusehdotuksen liite on luontodirektiivin luontotyyppejä laajempi. Pitää myös tarkastella, millaisia ennallistamistoimia tavoitteeseen voidaan laskea, sillä vesiympäristössä on usein kyse esimerkiksi valuma-alueisiin liittyvistä toimista, suorien ennallistamistoimien sijaan. Suomi on kuitenkin hyvin liikkeellä tavoitteen toimeenpanon kanssa mm. Helmi-ohjelman, sekä lukuisten LIFE-hankkeiden toimesta. Mahdollisia kehityskohteita ovat ennallistamistoimenpiteiden vaikutusten seuranta, sekä toimenpiteiden raportointi kattaa kaikki toimijat.

Tavoite 3 on suojella vähintään 30 % maa- ja sisävesialueista sekä rannikko- ja merialueista vuoteen 2030 mennessä. Suojelu toteutetaan suojelualueiden ja muiden monimuotoisuutta turvaavien alueiden (ns. OECM-alueet) avulla. Alueiden tulee olla tehokkaasti suojeltuja ja hoidettuja, ekologisesti edustavia, hyvin kytkeytyneitä keskenään ja ympäröiviin maa- ja merimaisemiin sekä tasavertaisesti ja oikeudenmukaisesti hallittuja. Tavoitteessa tunnustetaan alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeudet, mukaan lukien heidän perinteisesti hallitsemansa alueet sekä kunnioitetaan näitä oikeuksia. Jos kestävä käyttö on sallittua alueilla, sen tulee olla täysin yhdenmukaista alueiden suojelutavoitteiden toteutumisen kanssa.

Tavoite 3 oli seuratuimpia ja kehyksen tunnetuimpia tavoitteita. Sitä tukemaan perustettiin eri maiden yhteenliittymiä, joissa Suomi oli mukana, kuten High Ambition Coalition for Nature and People ja Global Ocean Alliance. EU oli myös 30 %:n tavoitteen takana EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti. EU piti tärkeänä, että suojelun piirissä on sekä 30 % maa-alueista että 30 % merialueista, mihin päädyttiinkin. Alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen alueiden ottamisesta mukaan tavoitteeseen käytiin pitkälinen ja tunteellinenkin keskustelu. Osapuolet, ml. EU, tunnustivat yksimielisesti alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tekemän työn biodiversiteetin hyväksi. Keskustelua herätti se, että useat Latinalaisen Amerikan maat halusivat alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen alueet laskettavaksi mukaan 30 %:n tavoitteeseen. EU ja muutamat muut maat eivät halunneet, että näistä alueista tulisi uusi luokka suojelualueiden ja OECM-alueiden lisäksi ilman biodiversiteettikriteereitä. Puheenjohtajamaa Kiinan kompromissiehdotuksessa alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen alueet eivät muodosta uutta luokkaa, mutta tunnustetaan näiden alueiden tärkeys luonnon monimuotoisuudelle. Kompromissiehdotus oli pitkälti EU-kantojen mukainen, lukuun ottamatta esimerkiksi kestävään käyttöön liittyvää kirjausta. Lopulliseen kirjaukseen tuli mukaan linkitys suojelutavoitteisiin, mikä teki kirjauksesta hyväksyttävemmän.

Hyväksytyt tavoitteet 3 tarkoittaa Suomessa lisäsuojelua joko suojelualueverkostoa täydentämällä tai tunnistamalla ja mahdollisesti perustamalla muita monimuotoisuutta turvaavia alueita. Suomi on tähän jo sitoutunut EU:n biodiversiteettistrategian myötä. Lisäsuojelua mietittäessä on otettava huomioon tavoitteessa mainitut ns. laatukriteerit eli alueiden tulee olla tehokkaasti suojeltuja ja hoidettuja, ekologisesti edustavia, hyvin kytkeytyneitä keskenään, yhdistyneitä ympäröiviin maa- ja merimaisemiin sekä tasavertaisesti ja oikeudenmukaisesti hallittuja. Samat laatukriteerit toki koskevat myös olemassa olevaa suojelualueverkostoa. Tavoitteessa erityisen tärkeää on se, että alueet täyttävät niille asetetut suojelutavoitteet, mitä myös EU ajoi vahvasti tavoitteeseen. Lisäksi on pidettävä huolta siitä, että lisäsuojelu kohdistuu alueille, jotka ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisimpiä. Suomen näkökulmasta tärkeä toteutuskeino ovat vapaaehtoiset ohjelmat, kuten METSO-ohjelma.

Tavoitteessa 4 pyritään ihmisten aiheuttamien lajisukupuuuttojen pysäyttämiseen sekä sukupuuttoriskin merkittävään vähentämiseen kiireellisten hoitotoimien kuten mm. lajeihin sekä niiden luonnollisissa elinympäristöissä, että niiden ulkopuolella kohdistuvien suojelutoimien ja kestävään hoitoon ja käyttöön liittyvien toimien kautta. Erityisesti pyritään uhanalaisten lajien elvyttämiseen ja suojelemiseen, mutta tavoitteessa pyritään varmistamaan myös muiden lajien säilyminen. Populaatioiden sisäinen ja välinen perinnöllinen monimuotoisuus pyritään ylläpitämään ja palauttamaan kotoperäisten, luonnonvaraisten ja kesytettyjen ja jalostettujen lajien osalta. Tavoitteessa pyritään myös ihmisten ja villieläinten vuorovaikutuksen hallintaan, jotta mahdollistetaan rinnakkaiselo.

Tavoitteesta oli melko pitkälle jo saavutettu yhteisymmärrys ennen osapuolikokouksen neuvottelujen alkua. EU tuki sitä, että tavoitteessa mainitaan erityisesti uhanalaiset lajit, mutta halusi tavoitteen varmistavan yleensä lajien säilymisen ja suojelemisen. EU:lle oli tärkeää, että tavoite perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitämisestä koskee sekä luonnonvaraisia että kesytettyjä ja jalostettuja lajeja ja piti tärkeänä, että ihmisten ja villieläinten välisten konfliktien ratkaiseminen tulee hyödyttää molempia osapuolia.

Hyväksytyt tavoitteet 4 tarkoittaa Suomessa nykyistä vaikuttavampia toimia lajien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi ja erityisesti uhanalaisten lajien elinympäristöjen suojelua. Nopeimmin Suomessa ovat uhanalaistuneet tunturipaljakoiden, soiden ja vesielinympäristöjen lajit, joihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Suomessa metsät ovat yleisin elinympäristötyyppi, joten edellä mainittujen lisäksi tulee kiinnittää huomiota metsälajistoon, missä jotkut aikaisemmin yleisetkin lajit ovat selvästi taantuneet. Kesytettyjen

ja jalostettujen lajien osalta tulee varmistaa niiden perinnöllisen monimuotoisuuden säilyminen mm. geenipankkien ja geenireservimetsien avulla. Ihmisten ja petoeläinten rinnakkaiselo tulee tukea erilaisilla uusilla ja innovatiivisilla toimenpiteillä, jotka eivät uhkaa petoeläinlajien säilymistä.

Tavoite 5 tähtää luonnonvaraisten lajien kestävän, turvallisen ja laillisen hyödyntämisen ja kaupan varmistamiseen. Tavoitteessa korostuu myös lajien liikakäytön estämisen, samoin muihin lajeihin ja ekosysteemeihin kohdistuvien sivuvaikutusten pienentäminen ja taudinaiheuttajien leviämisen vähentäminen. Ekosysteemilähestymistavan soveltaminen sekä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen harjoittama perinteinen kestävä käyttö sisältyvät tavoitteeseen.

Kontaktiryhmässä käytiin tavoitteen sisällöstä pitkä keskustelu, ja maiden ja maaryhmien eriävien näkemysten vuoksi käsittelyä jatkettiin epävirallisessa pienryhmässä. Suurimmat keskustelut käytiin, mitä eri elementtejä tavoitteen tulee sisältää, ja toisaalta EU:n lähtökohdat tavoitteen sisällölle ("lajien laittoman, kestäättömän, ei-turvallisen käytön kieltö") erosivat merkittävästi Montrealin pikkuryhmän pohjaehdotuksesta. Kiina lopullinen huomattavasti tiiviimpi esitys tavoitteen sisällöstä oli hyvä kompromissi.

Hyväksytty tavoite 5 edellyttää Suomessa ajantasaisen, moniulotteisen ja kokonaisvaltaisen tutkimus- ja etenkin seurantatiedon kokoamista ja analysointia, jotta voidaan varmistaa luonnonvaraisten lajien kestävä, turvallinen sekä laillinen hyödyntäminen ja kauppa. Myös muu laaja-alainen lajistotieto on varmistettava, jotta mm. muihin lajeihin tai ekosysteemeihin kohdistuvat sivuvaikutukset saadaan tietoon sekä niitä voidaan pienentää. Laaja yhteistyö eri tahojen, ml. rajavalvonnan, kanssa on merkityksellistä lajien laillisen kaupan varmistamiseksi. Myös ajantasainen lainsäädäntö on edellytys lajien kestäväälle käytölle, samoin riittävät resurssit eri ohjelmien ja strategioiden toteutukselle.

Tavoite 6 tähtää haitallisten vieraslajien, jotka ovat yksi merkittävä luonnon monimuotoisuutta uhkaava tekijä, torjuntaan erilaisin keinoin. Keskeisenä tavoitteena on vähentää haitallisten vieraslajien vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemipalveluihin, erityisesti leviämisyvälien hallinnan kautta; tavoitteena on vähintään puolittaa haitallisten vieraslajien leviämisen- ja asettautumismäärä vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteessa korostuvat ensisijaisesti valittujen haitallisten vieraslajien torjunta, samoin kuin torjuntatyö erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeillä alueilla, kuten saarilla.

Tavoitteen käsittely kontaktiryhmässä oli aluksi hyvin eri suuntiin menevää, sillä tavoitteen käsittely oli jäänyt kokonaan väliin OEWG-4:ssä ja OEWG-5:ssä. Kontaktiryhmässä käytiin erityisesti keskustelua vieraslajien leviämisyvälistä sekä millaista vieraslajien torjuntaa leviämisyvälien osalta halutaan. EU:n kannalta tavoitteen pohjaesitys oli erinomainen, sillä se vastasi lähes yhdenmukaisesti sitä, mitä EU oli OEWG-3:ssa esittänyt. Erimielisyyksiä maiden ja maaryhmien välillä oli määrällisestä vieraslajien vähennystavoitteesta, koskeeko se vieraslajien saapumista ja/vai levittäytymistä. Erimielisiä oltiin myös siitä, koskevatko leviämisyväliätoimenpiteet yleisesti kaikkia vieraslajeja vai vain haitallisia vieraslajeja. Kiinan lopullinen esitys tavoitteen sisällöstä oli hyvä kompromissi.

Hyväksytty tavoite 6 edellyttää Suomessa panostamista edelleen sekä EU:n että kansallisen vieraslajilainsäädännön toimeenpanon vahvistamiseen. Suomessa tavoite edellyttää myös tietoisuuden ja osaaamisen kasvattamisen tehostamista, samoin kansallisen Vieraslajit.fi –sivuston ajantasaisen, moniulotteisen ja kokonaisvaltaisen tiedon ja viestinnän ylläpitoa, vahvistamista ja jakamista. Suomessa vieraslajeja koskevan tutkimus- ja etenkin seurantatiedon kokoaminen on välttämätöntä, kuten myös laaja yhteistyö eri tahojen, kuten Tullin, kanssa vieraslajien torjunnan onnistumiseksi. Tavoitteen toteuttamiseksi vieraslajilainsäädännön tulee olla ajantasaista ja sitä tulee kehittää säännöllisesti.

Tavoite 7 tähtää saastumisesta aiheutuvien riskien ja haittojen vähentämiseen kaikista lähteistä, vastaan yhden merkittävimmän luonnon monimuotoisuutta koskevan uhkatekijän vähentämiseen. Sen tavoitteena on, että riskit ja haitat vähenevät tasolle, joilla ne eivät ole haitallisia luonnon monimuotoisuudelle, ekosysteemien toiminnalle tai ekosysteemipalveluille. Tavoitteessa korostuvat etenkin vähennystavoitteet koskien ravinteita, kasvinsuojeluaineita, erittäin vaarallisia kemikaaleja, sekä muovisaastetta; tavoitteena on vähentää liiallista ravinteiden joutumista ympäristöön vähintään puolella, muun muassa tehokkaammalla ravinteiden kierrätyksellä ja käytöllä, sekä vähentää kasvinsuojeluaineiden ja erittäin vaarallisten kemikaalien yleistä riskiä vähintään puolella, ottaen kuitenkin samalla huomioon ruokaturva ja elinkeinot. Muovisaastetta on tarkoitus estää ja vähentää ja jopa toimia kokonaan sen poistamiseksi.

Tavoitteen sisällöstä ja kunnianhimon tasosta maat ja maaryhmät olivat kuitenkin edelleen varsin erimielisiä; yksimielisyyttä ei ollut mm. saasteisiin liittyvistä riskeistä, lähteistä, terminologiasta, kasvinsuojeluaineista, sekä määrällisistä tavoitteista. Osapuolikokouksen kontaktiryhmäkään ei kyennyt ratkaisemaan tavoitteen sisältöön kohdistuneita eriäviä näkökulmia, joten Sveitsin ja Japanin vetoinen pienryhmä pyrki ratkaisemaan tavoitteen sisältöä. EU:lle tärkeä riskien vähentäminen sisältyi tavoitteeseen, mutta esimerkiksi EU:n esittämää käytön määrän vähentäminen tai ääni- ja melusaasteen sisällyttäminen osaksi tavoitetta saanut tukea. Kiinan lopullinen esitys tavoitteen sisällöstä oli lopulta kuitenkin hyvä kompromissi.

Hyväksytty tavoite 7 edellyttää Suomessa jo EU:ssa sovittujen EU-tason strategioiden (esim. Pelloilta pöytäan –strategia, EU:n biodiversiteettistrategia) toteutusta ja edistämistä Suomessa sovittujen linjausten mukaisesti. Molemmat strategiat sisältävät samat tavoitteet eli käytön ja riskien puolittamisen sekä vaarallisempien valmisteiden käytön puolittamisen vuoteen 2030 mennessä. Hyväksytyt tavoitteen 7 toteutus edellyttää Suomessa myös merkittävästi ajantasaista tutkimus-, pilotti- ja toisaalta myös seurantatyötä toimeenpanon edistämiseksi, niin ravinneseurantaa kuin myös kasvinsuojeluainetilastointia. Suomessa ravinteiden kierrättämisen edistämistä tavoitellaan kansallisen biotalousstrategian mukaisesti. Käynnissä parhaillaan on myös ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma vuoden 2023 loppuun saakka. Tavoite puolittaa kasvinsuojeluaineiden riskit on hyvin kunnianhimoinen ja vaatii Suomessa voimakkaan panostuksen. Syken ja Luken vuonna 2021 tehdyn selvityksen mukaisesti em. tavoitteeseen päästäisiin puolittamalla glyfosaatin käyttö sekä vähentämällä muiden kasvinsuojeluaineiden käyttöä 25 prosentilla. Vaikutukset viljelykasvien satoon vaihtelisivat viljelykasvien välillä, ja sato vähenisi keskimäärin 10-20 prosenttia.

Tavoite 8 liittyy ilmastonmuutoksen ja merten happamoitumisen luonnon monimuotoisuudelle negatiivisten vaikutusten lieventämiseen. Tavoitteena on lisätä luonnon monimuotoisuuden sieto- ja palautumiskykyä sellaisilla toimilla, jotka myös edistävät ilmastonmuutokseen sopeutumista ja vähentävät onnettomuusriskejä. Tällaisiin toimiin luetaan mukaan sekä luontopohjaiset ratkaisut, että ekosysteemilähtöiset lähestymistavat. Samalla on vähennettävä ilmastotoimien negatiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen.

Keskustelut olivat hyvin hankalia, eikä hakasulkeita saatu poistettua. Suurimpia kiistanaiheita olivat muun muassa luontopohjaisten ratkaisujen maininta tavoitteessa ja voiko tavoite sisältää jotain ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen liittyvää, kuten numeerinen tavoite hiilenpoiston osalta. EU ja moni muu ajoivat luontopohjaisia ratkaisuja, mutta numeerisen tavoitteen osalta joustettiin. Lisäksi merien happamoitumisen maininta jakoi osapuolia, EU:n sekä joidenkin muiden kannattavan tätä sillä perusteella, että tämä ei ole ilmastonmuutoksesta johtuvaa, vaan tällä on samaa juurisyy, eli kohonneet hiilidioksidipitoisuudet. Puheenjohtajamaa Kiina antoi keskustelujen perusteella kompromissiehdotuksen, joka sisälsi sekä EU:n

ehdotuksen ilmastotoimien vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen, että luontopohjaiset ratkaisut, vaikka tähän tulikin mukaan ekosysteemilähtöiset lähestymistavat.

Tavoite 9 tähtää luonnonvaraisten lajien kestävään hoitoon ja käyttöön. Tavoite ottaa huomioon sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristöön liittyvät lajien tarjoamat hyödyt ihmisille, ja esittää tavoitteen saavuttamiseksi keinoina luonnon monimuotoisuutta hyödyttävien ja siihen perustuvien kestävien toimenpiteiden, tuotteiden ja palveluiden käyttöä.

Kontaktiryhmässä käytiin pitkä keskustelu trofeemetsästyksestä, samoin luonnon monimuotoisuuteen pohjautuvista tuotteista ja niiden edistämisestä. Kiinan lopullinen esitys tavoitteen sisällöstä oli hyvä kompromissi käydystä keskustelusta, sisältäen myös pääsääntöisesti EU:n lähes kaikki tärkeinä pitämät asiat.

Hyväksytty tavoite 9 edellyttää Suomessa ajantasaisen, moniulotteisen ja kokonaisvaltaisen tutkimustiedon varmistamista sekä laaja-alaista lajiston seurantaa, jotta luonnonvaraisten lajien hoito ja käyttö voidaan jatkossakin pitää kestäväällä tasolla sekä kehittää sitä. Ajantasainen lainsäädäntö on edellytys lajien kestäväälle käytölle, samoin riittävät resurssit eri ohjelmien ja strategioiden toteutukselle. Suomessa on tärkeää varmistaa hallinnonalojen välinen avoin ja tiivis yhteistyö.

Tavoite 10 koskee erityisesti maatalous-, vesiviljely-, kalastus- ja metsätaloussektoreita. Tavoite tähtää näiden elinkeinosektoreiden käytössä olevien alueiden kestävään hoitoon, erityisesti luonnon monimuotoisuuden kestäväen käytön kautta. Tavoitteessa listataan erilaisia keinoja, kuten luonnon monimuotoisuuden kannalta myönteisten käytäntöjen lisäämistä ja agroekologiset lähestymistavat, joilla voidaan edistää tuotantojärjestelmien sieto- ja palautumiskykyä, tuottavuutta, ruokaturvaa, ja toisaalta luonnon monimuotoisuuden suojelua.

Tavoite oli ollut erityisen haastava jo valmistelevien neuvotteluiden osalta, sitä olivat käsitelleet erityiset pienryhmät jo aikaisemmissa avoimissa työryhmissä. Osapuolikokouksen kontaktiryhmäkään ei kyennyt ratkaisemaan tavoitteen sisältöön kohdistuneita eriäviä näkökulmia, joten EU:n ja Brasilian vetämä pienryhmä pyrki ratkaisemaan tavoitteen haastavimmat elementit, kuten linjaukset koskien mm. luonnon monimuotoisuuden kannalta myönteisiä käytäntöjä, agroekologisia lähestymistapoja sekä kestävää tehostamista. Kaikki EU:lle tärkeät elementit sisältyivät neuvoteltavaan pohjaesitykseen, määrällistä tavoitetta lukuun ottamatta, tosin EU ei tukenut kestäväen tehostamisen sisällyttämistä tavoitteeseen. FAO:n terminologiaa pidettiin yhtenä keskeisenä lähtökohtana tavoitteen kirjauksille. Kiinan lopullinen esitys tavoitteen sisällöstä oli hyvä kompromissi, sisältäen merkittävän määrän EU:n tärkeinä pitämistä asioista.

Hyväksytty tavoite 10 edellyttää Suomessa luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamisen vahvistamista eri sektoreille. Tavoite edellyttää myös kaikilla tavoitteen sisältämillä elinkeinosektoreilla yhä kattavampaa sekä ajantasaista ja varmistettua tieteellistä tutkimus- sekä seurantatietoa luonnon monimuotoisuuden tilasta, jotta sektorit voivat edistää, kehittää ja suunnata toimintaansa yhä paremmin luonnon monimuotoisuutta edistävään kestäväen käytön suuntaan. Tiedot etenkin jo tehtävien toimien vaikuttavuudesta luonnon monimuotoisuuteen ovat merkittäviä. Myös kunkin sektorin oman lainsäädännön tulee pohjautua ajantasaiseen tietoon sekä edistää tavoitteen toteutumista ja kestäväen käytön varmistamista. Edellytyksenä ovat myös riittävät resurssit lainsäädäntöä tukevien ohjelmien ja strategioiden toteutukselle. Suomessa lisäksi on tärkeää varmistaa hallinnonalojen välinen avoin ja tiivis yhteistyö, samoin yhteinen poliittinen tahtotila erilaisten luonnon monimuotoisuudelle myönteisten käytäntöjen lisäämiseksi.

Tavoite 11 tähtää keskeisesti luonnon ihmisille tarjoamien hyötyjen, kuten ekosysteemien toiminnan ja ekosysteemipalveluiden säilyttämiseen ja ylläpitämiseen. Tavoitteessa tällaisiksi listataan muun muassa ilman, veden ja ilmaston säätely, samoin kuin maaperän terveys, pölytys sekä toisaalta myös tautiriskien vähentäminen. Tavoitteen saavuttamiseksi korostuvat keinot, kuten luontopohjaiset ratkaisut ja/tai ekosysteemilähtöiset lähestymistavat.

Kontaktiryhmässä maiden ja maaryhmien eriävät näkökulmat koskivat erityisesti maaperän hyvinvoinnin säilyttämistä, luontopohjaisia ratkaisuja – UNEA-5.2. -päätöksestä huolimatta, sekä ilmaston sisällyttämistä tavoitteeseen. Kaikki EU:lle tärkeät elementit sisältyivät lopulliseen tavoitteeseen.

Hyväksytyt tavoitteen 11 toimeenpano edellyttää Suomessa konkreettisten luontopohjaisten ratkaisujen ja niitä toteuttavien toimenpiteiden laaja-alaista edistämistä ja hyväksyntää. Sen osalta tärkeää Suomessa onkin edetä aktiivisesti ja yhteistyössä ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tähtäävien toimijoiden kanssa, linjassa yhdessä toteutettavien toimenpiteiden osalta. Suomessa tavoitteen 11 toimeenpanoa edistetään muun muassa uuden luonnonsuojelulain 9/2023 toteutuksella, mutta myös esimerkiksi muiden sektorilainsäädäntöjen sekä strategioiden ja ohjelmien kautta, kuten mm. Agenda 2030 –tiekartan, kansallisen pölytysstrategian, valtioneuvoston selonteon kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta, ja Suomen vesialan kansainvälisen strategian (Finnish Water Way) kautta.

Tavoite 12 tähtää kaupunkien ja tiheään asuttujen alueiden viher- ja sinisten alueiden määrän, laadun ja kytkeytyneisyyden merkittävään lisäämiseen sekä luonnon monimuotoisuuden huomioon ottavan kaupunkisuunnittelun varmistamiseen. Kaupunkisuunnittelun korostetaan edistävän ihmisten terveyttä ja hyvinvointia kuten myös turvaavan ekosysteemien toimintaa ja ekosysteemipalveluita. Tavoitteen sisällöstä ja muotoilusta päästiin yksimielisyyteen jo OEWG-4:ssä, eikä sen osalta ollut tarvetta lisäkäsittelyyn osapuolikokouksessa. EU piti tavoitteen sisällön vastaavan hyvin EU:lle tärkeitä näkökulmia ja oli tyytyväinen hyväksytyyn tavoitteeseen.

Suomessa tavoitteen 12 toimeenpanoa tulee edistää muun muassa alueellisesti ja jopa paikallisesti kunkin kaupungin ja kunnan omien tarpeiden mukaisesti, edeten kohti laajempia viheralueita ja sinisiä alueita. Suomessa tavoitetta edistetään myös EU:n biodiversiteettistrategian päätavoitteen 11 toimeenpanolla, sekä kansallisesti esimerkiksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kautta.

Tavoitteen 13 mukaan varmistetaan hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jakaminen tehokkailla lainsäädännöllisillä, poliittisilla, hallinnollisilla ja valmiuksia kehittäville toimilla kaikilla tasoilla, mahdollistetaan geenivarojen saatavuus ja edistetään vuoteen 2030 mennessä jaettujen hyötyjen merkittävää lisäystä käytettävissä olevien kansainvälisten saatavuuden ja hyötyjenjaon instrumenttien mukaisesti.

EU vastusti neuvotteluissa mainintaa hyötyjenjaon lisäämisestä, koska tämä ei ole osapuolien omissa käsissä oleva asia, vaan riippuu saatavuudesta ja käytön määrästä. Kehittyvät maat kuitenkin vaativat hyötyjen merkittävää lisäämistä, ja lopulta Kiina runnoi esityksen läpi.

Tavoite 14 käsittelee luonnon monimuotoisuuden integroimista osaksi kaikkea yhteiskunnallista päätöksentekoa ja sektoreiden toimintaa, keskittyen julkisen sektorin toimintaan. Suomelle ja EU:lle oli tärkeää, että sektorit olisi suoraan mainittu tavoitteessa tehokkaan valtavirtaistamisen varmistamiseksi. EU jäi kuitenkin yksin kantansa kanssa, ja sen taipumattomuus hidasti neuvotteluja, mikä osaltaan myös ärsytti muita neuvottelukumppaneita ja puheenjohtajia. Lopulta EU suostui siihen, että sektorit eivät erikseen ole mainittu tavoitteessa. Kompromissina tavoitteeseen jäi muotoilu ”kaikilla sektoreilla, etenkin niillä, joilla on merkittäviä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen”.

Suomessa tavoite edellyttää, että luonnon monimuotoisuus otetaan yhä vahvemmin osaksi kaikkea yhteiskunnallista suunnittelua, politiikkaa ja käytännön toimintaa. Se pitää huomioida mm. strategioita ja toimintaohjelmia valmisteltaessa, lainsäädännön uudistuksissa, budjetoinnissa, eri hallinnonaloja, kunta- ja paikallistasolla sekä ympäristövaikutuksia arvioidessa.

Tavoite 15 koskee yritysten osallistumista luontokadon pysäyttämiseen. Hyväksytyt tavoitteet 15 velvoittaa panemaan toimeen sellaisia lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia toimia tai politiikkatoimia, joilla liike-elämää kannustetaan ja mahdollistetaan säännöllisesti seuraamaan ja raportoimaan luontoriippuvuuksistaan, -vaikutuksistaan ja –riskeistään, sekä tarjoamaan kuluttajille tietoa kestävien kulutustapojen edistämiseksi. Tavoitteen painopisteenä ovat erityisesti ylikansalliset suuryritykset ja rahoituslaitokset.

Yrity maailma ja elinkeinoelämä olivat vahvasti mukana 15. osapuolikokouksessa, ja ne seurasivat erityisen tarkasti tavoitteen 15 muotoilua. ”Make it mandatory” –kampanjalla yrity maailma halusi vahvistaa tavoitetta tekemällä raportoinnista pakollista. Suomi ja EU olisivat halunneet pakollisia raportointivelvoitteita, mutta kaikkien osapuolten kunnianhimo ei riittänyt vastaamaan elinkeinoelämän, yritysten ja finanssialan toiveisiin tässä suhteessa.

Suomessa tavoite 15 edellyttää riskien arviointia, standardien ja raportoinnin kehittämistä, luontopääoman ja ekosysteemipalvelujen huomioimista, sellaisten kannustimien kehittämistä, jotka kannustavat yrityksiä vähentämään kielteisiä vaikutuksiaan ja lisäämään positiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle. Tarpeen vaatiessa voidaan kehittää myös sääntelyä, jos kannustimet eivät itsessään ohjaa tarpeeksi vahvasti yritysten ja finanssialan toimintaa luonnon monimuotoisuudelle myönteiseen suuntaan. Kansainvälinen yhteistyö on tässä yhteydessä tärkeä.

Tavoite 16 on kulutusta käsittelevä tavoite. Sen tarkoituksena on varmistaa, että kansalaisia kannustetaan tekemään kestäviä kulutusvalintoja esimerkiksi tukevien politiikkaohjelmien tai sääntelypuitteiden kautta, parantamalla koulutusta ja vaihtoehtojen saatavuutta, sekä vähentämällä vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuisista kulutuksen jalanjälkeä. Lisäksi vähennetään merkittävästi ylikulutusta ja puolitetaan maailmanlaajuinen ruokahävikki.

Neuvotteluissa osapuolia jakoi viittaus ylikulutukseen, sillä erityisesti kehittyvät maat vetosivat siihen, että tavoitteen toimeenpano on heidän kannaltaan hankalaa, sillä kehittyvien maiden väestöllä ongelmana on pikemminkin resurssien riittävyys kuin ylikulutus. EU ja muut kehittyneet maat pyrkivät argumentoimaan, että ylikulutus on maailmanlaajuinen ongelma, sillä kaikissa valtioissa on väestöä, joka kuluttaa kestävästi. Lisäksi EU:n kanta oli, että tavoitteessa 16 tulisi mainita maailmanlaajuisen ekologisen jalanjäljen vähentäminen vähintään 25 %, sillä iso osa kehittyneiden maiden kulutuksen jalanjäljestä syntyy valtion alueen ulkopuolella. Ekologisen jalanjäljen mainitseminen ja määrällinen tavoite kuitenkin saivat kovaa vastustusta joiltakin osapuolilta, ja siksi lopulliseen tekstiin jäi ”vähennetään maailmanlaajuisista kulutuksen jalanjälkeä oikeudenmukaisella tavalla”. Kehittyville maille oli tärkeää, että tekstiin jäi muotoilu, joka huomioi niiden oikeuden kehittämiseen.

Tavoite 17 mukaan tulee luoda ja vahvistaa valmiuksia ja toimeenpanna eläviä muuntogeenisiä organismeja (LMO) koskevia bioturvatoimia kaikissa valtioissa (CBD:n artikla 8g) ja toimia, joilla käsitellään bioteknologiaa ja siitä saatavien hyötyjen jakoa (CBD:n artikla 19).

EU ajoi neuvotteluissa loppuun saakka muotoilua, jossa valmiudet ja toimet koskisivat biotekniikkaa eivätkä pelkästään LMO:ja. Myös hyötyihin EU suhtautui varauksella ja katsoi, että hyötyjen sisällyttämisen ehtona olisi laaja biotekniikkafokus. EU sai tukea vähänlaisesti ja esimerkiksi useat kehittyvät maat katsoivat, että tavoite tulee rajata LMO:ihin ja hyötyjen tulee ehdottomasti olla osa tavoitetta.

Tavoite 17 on valitettavan mitäänsanomaton eikä se ole millään tavoin kunnianhimoinen. Siihen ei sisälly mitattavaa tavoitteen kasvua eikä sille ole vielä kehitetty indikaattoreita. Näiden avulla voidaan toivottavasti mitata tavoitteessa määriteltyjen toimien kasvua. Hyötyjen jakoa mittaavien indikaattoreiden kehittäminen tulee olemaan vaikeaa, sillä hyötyjä ei ole itse tavoitteessa millään tavoin määritelty.

Tavoitteiden 18 ja 19 kohdalla oli selvää, että osapuolikokouksen kunnianhimo ja neuvotteluiden onnistuminen kytkeytyvät vahvasti rahoituspäätöksiin. Montrealissa sitouduttiin kasvattamaan luonnon monimuotoisuutta vahvistavaa rahoitusta 200 miljardilla dollarilla vuosittain, kartoittamaan luonnolle haitalliset kannustimet 2025 mennessä sekä poistamaan tai uudistamaan luonnolle haitalliset tuet asteittain, vähintään 500 miljardia (USD) vuosittain vuoteen 2030 mennessä. Osapuolet sopivat myös, että vuosittainen tuki kehitykselle biodiversiteetin turvaamiseksi nostetaan 20 miljardiin vuoteen 2025 mennessä ja 30 miljardiin USD vuoteen 2030 mennessä. 30 miljardin summa tarkoittaa noin triplaamista nykytasolta, joka on ollut karkeasti arvioiden n. 10 miljardia kaikista rahoitusvirroista. Kehittyvät maat vaativat kansainvälisen rahoituksen merkittävää kasvattamista, konkreettisesti mm. 100 miljardin nosto vuosittain sekä 1% BKT:stä suuntaaminen biodiversiteettiin. EU olisi ollut valmis hyväksymään kasvattamisen korkeintaan 20 miljardiin. Loppuratkaisu noudattelee 30by30 ajattelua.

Suomessa on käynnistettävä viipymättä luonnolle haitallisten kannustimien kartoitus. Kartoitus kattaa tukien lisäksi myös luontokatoa kiihdyttäviä ohjauskeinojen tunnistamista. Identifiointiin lisäksi työ voisi sisältää ehdotuksia, miten haitallisia tukia, ohjauskeinoja ja muita kannustimia uudelleen suunnataan biodiversiteetin kannalta neutraaliin tai positiivisiin toimiin. Tämä työ on saatettava valmiiksi 2025 mennessä. Haitallisten kannustimien poistaminen on mahdollista aloittaa sen aikana ja jatkettava kartoitus työn valmistumisen jälkeen.

Suomen kansainvälistä rahoitusta luonnon monimuotoisuudelle nostetaan niin, että rahoitustaso on vuoteen 2025 mennessä 30 miljoonaa euroa vuosittain. Kansallista rahoitusta on kasvatettava merkittävästi. Kansallisen biodiversiteettistrategian yhteydessä laadittavat kansalliset biodiversiteettirahoitussuunnitelmat tukevat rahoituksen kasvattamista. Lisäksi Suomi laatii kansallisen luonnon monimuotoisuuden rahoitussuunnitelman, jossa määritellään rahoitustarpeet Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimeenpanon takaamiseksi. Rahoitussuunnitelmassa selvitetään myös innovatiivisten rahoituslähteiden, kuten ekosysteemipalvelumaksujen, vihreiden sitoumuksien, luonnon monimuotoisuushyvitysten ja -luottojen sekä hyötyjenjakomekanismien käyttöä, ml. ympäristö ja sosiaaliset suojaustoimenpiteet.

Suomen rahoituksella, niin kansainvälisellä kuin kansallisella, edesautetaan luonnon monimuotoisuutta ja ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista yhtäaikaaisesti tukevia toimia. Rahoituksella yhteistoimintaa, ml. alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen toteuttamana, ei-markkinapohjaisten toimia, kuten yhteisöjen luonnonvarojen hallintaa sekä kansalaisyhteiskunnan toimia. Rahoituksen käytön tehokkuus, vaikuttavuus ja läpinäkyvyys ovat rahoituksen perusta.

Tavoitteet 20-23: Tavoite 20 oli saatu sovittua jo OEWG-3 -kokouksessa, ja se koskee tieteellisteknistä yhteistyötä, toimintavalmiuksien parantamista ja teknologian siirtoa. Tavoite 21 käsittelee päätöksentekoa ohjaavaa tietoa, sisältäen alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen perinteisen tiedon, ja sen saataavuutta. Tavoite 22 puolestaan koskee alkuperäiskansojen, nuorten ja vammaisten henkilöiden oikeuksia

osallistua luonnon monimuotoisuutta koskevaan päätöksentekoon, sisältäen myös ympäristöön liittyvien ihmisoikeuksien puolustajien suojelun. Tavoite 23 hyväksyttiin Nairobin avoimen työryhmän neljännessä kokouksessa. Se edistää tasa-arvoa ja erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia luonnon monimuotoisuutta koskevassa päätöksenteossa.

Tavoitteet 21 ja 23 käsiteltiin jo varsinaista osapuolikokousta edeltäneessä OEWG-5:ssä, jossa ne hyväksyttiin Montrealin epävirallisen ryhmän tuottamien muotoilujen perusteella. Tämän vuoksi kompromissiratkaisuna EU hyväksyi ”in accordance with national legislation” mukaan tavoitteeseen 20, jotta vältyttiin muotoilujen avaamiselta. Haaste kuitenkin ilmeni OEWG-5:n päättävässä täysistunnossa, kun Venäjä haastoi termin ”gender-responsive” käytön. Täysistunnossa termi jouduttiin laittamaan hakasulkeisiin Venäjän joustamattomuuden vuoksi, mutta Kiinan kompromissiesityksessä hakasulkeet poistettiin. Tavoitteet hyväksyttiin sellaisina, kuin ne OEWG-5:n jäljeltä jäivät.

Suomen kannalta tavoitteet edellyttävät, että alkuperäiskansa saamelaiden osallistumis- ja vaikuttamisoikeudet, sukupuolten tasa-arvo ja ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus otetaan huomioon sekä kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja sen toimintaohjelman tavoitteissa ja toimenpiteissä, että laajemmin koko yhteiskunnassa osana luonnon monimuotoisuutta koskevaa päätöksentekoa. Toimeenpanossa on huomioitava sukupuolinäkökulma, ja erityisesti kehitysyhteistyön kontekstissa tämä on merkittävää, sekä alkuperäiskansojen oikeuksia tulee kunnioittaa. Koska tavoitteessa 20 on vahva kehitysyhteistyönäkökulma, tulisi tiedeyhteistyön olla näkyvässä roolissa myös Suomen ulkopoliitikassa ja kehitysyhteistyössä.

3. Päätös seurantajärjestelmästä ja sen kehittämisestä, sekä toimeenpanon seurannasta

Osapuolikokouksessa hyväksyttiin päätökset uuden kehyksen seurantajärjestelmästä ja suunnittelu-, seuranta-, raportointi- ja arviointityökaluista. Molemmat päätökset kuuluivat puheenjohtajan esittämään lopulliseen päätöspakettiin, niin kutsuttuun ”viiteen suureen”.

Päätös seurantajärjestelmästä keskittyy määrittelemään Kunming-Montrealin luonnon monimuotoisuuskehyksen tavoitteiden seurannan mittarit. Niitä koskeva keskustelu sujui Montrealissa varsin odotusten mukaisesti ja jatkui pääosin siitä, mihin SBSTTA-24:ssä oli jääty. Kokousten välillä indikaattoreita oli käsitelty kesä-heinäkuun taitteessa noin 50 asiantuntijan ryhmä Bonnissa, joka oli arvioinut aiemmin esillä olleet indikaattorit viisiportaisilla asteikoilla niiden käyttökelpoisuudelle asetettujen kriteerien mukaan. Indikaattoreiden käsittely Montrealissa pohjautui tämän Bonnin ryhmän raporttiin. Montrealin osapuolikokouksen tuloksena syntyi lista 26 globaalista pääindikaattorista (headline indicators), joita kaikkien maiden tulee käyttää seurannassaan ja raportoinnissaan. Pääindikaattoreiden lisäksi päätettiin kokoelmasta komponentti-indikaattoreita, joita maat voivat käyttää pääindikaattoreiden tukena sekä tarkempiin temaattisiin analyysiin tarkoitetuista lisäindikaattoreista (complementary indicators). Varsinaisten määrällisten indikaattoreiden lisäksi päätettiin joukosta niin kutsuttuja binäärisiä indikaattoreita, joiden avulla maat raportoivat ovatko ne toteuttaneet tietyt toimenpiteet vaiko eivät (kyllä/ei).

Indikaattorit vaativat kuitenkin vielä paljon käytännön kehitystyötä, jota jatketaan seuraavassa SBSTTA-kokouksessa. Osapuolikokouksessa päätettiin perustaa tekninen asiantuntijaryhmä (AHTEG) jatkokehittämään seurantajärjestelmää ja sen operationalisointia, ja SBSTTA-kokousta pyydetään arvioimaan sen

tuloksia. AHTEG:lla on mandaatti 16. osapuolikokoukseen saakka. Lisäksi Artikla 8(j) –työryhmää pyydettiin jatkokehittämään perinteistä tietoa, sekä alkuperäiskansoja että paikallisyhteisöjä koskevia indikaattoreita, ja raportoimaan edistyksestä AHTEG:lle.

Päätös tavoitteiden toimeenpanon seurannasta ja raportoinnista keskittyy kahteen teemaan, joita koskeva varsinainen asiasisältö löytyy päätöksen liitteistä. Ensimmäinen liite ohjeistaa maita kansallisten biodiversiteettistrategioiden ja -toimintaohjelmien (NBSAPs) päivittämisessä Kunming-Montrealin päätösten mukaisiksi. Liite sisältää raporttipohjan, jonka avulla maiden tulee raportoida kansallisten tavoitteiden vastaavuus Kunming-Montrealin tavoitteiden kanssa. Toinen liite ohjeistaa seitsemännen ja kahdeksannen maaraportin laatimisessa ja sisältää luonnoksen raporttien tulevasta rakenteesta. Myös liite 2 sisältää raporttipohjan, jossa esitetään seitsemänten maaraporttiin kaavailut kysymykset.

4. Päätös rahoituksen lisäämisestä ja rahastojen perustamisesta

Kehittyvät maat edellyttivät kansainvälisen rahoituksen lisäämistä sekä uuden globaalien biodiversiteetti-rahaston perustamista edellytyksenä kunnianhimoisille tavoitteille. Lisäksi monille Afrikan maille resurssimobilisaatiostrategian hyväksyminen oli tärkeä tavoite. Kehittyneet maat, ml. EU ovat jo osaltaan täytäneet edellisen 2011-2020 strategian kansainvälisen rahoituksen kasvattamista koskevat tavoitteet ja monet maat tekivät ennen kokousta ja kokouksen aikana uusia rahoituslupauksia. Kehittyneet maat korostivat, että perinteisen kehitysyhteistyörahoituksen lisäksi luonnon monimuotoisuus pitää sisällyttää kaikkiin rahoitusvirtoihin. Kansallinen biodiversiteettirahoitus, rahoituksen kasvattaminen kaikista lähteistä ja tehostaminen sekä kaiken rahoituksen suuntaaminen biodiversiteettineutraaleihin ja –positiivisiin toimiin ovat tärkeä osa resurssimobilisaatiota.

Rahoituksen kasvattamisen lisäksi kokouksessa keskusteltiin pitkään siitä, tulisiko perustaa uusi rahasto tukemaan kehitysmaita luonnon monimuotoisuuskehityksen toimeenpanossa. Neuvottelujen lopputuloksena päätettiin perustaa maailman ympäristörahaston (Global Environment Facility, GEF) alle uusi Special Trust Fund, kuitenkin niin, että rahastolla on GEF:n johtokunnasta erillinen hallintorakenne. Tämä oli kompromissi, jolla vältettiin kokonaan uuden rahaston perustaminen, jota kehittyneet maat eivät olleet valmiita hyväksymään.

Aikataulu uuden rahaston voimaan saattamiseksi on kova, sillä se on tarkoitus perustaa jo 2023 ja se on voimassa vain vuoteen 2030 asti, ellei toisin päätetä. Lisäksi tehtiin päätös, jossa digitaalisesta sekvenssiedosta saatuja tuloja ohjataan monenkeskisen mekanismin kautta, joka linkitetään globaaliin biodiversiteettirahastoon. Myönteistä on, että EU:n vaatimus siitä, että uusi rahasto ei perustu ainoastaan kehitysyhteistyövaroihin, saatiin neuvotteluissa läpi. Uudella rahastolla saattaa olla seurannaisvaikutuksia myös käynnissä oleviin BBNJ (aavan meren suojelusopimus) ja muovisopimusneuvotteluihin, joihin liittyvät mahdolliset uudet rahastot Suomi ja EU haluaisivat myös GEF:n alle.

Lisäksi, COP-15 päätöksen mukaisesti osapuolet perustavat resurssimobilisaatiota koskevan neuvonantavan komitean, joka tulee tarkastelemaan nykyistä globaalia biodiversiteettirahoitusta, kaikkia sen eri lähteitä, ja katsomaan onko rahoitusarkkitehtuurissa aukkoja paikattavaksi. Komitean tehtävänä on myös resurssimobilisaatiostrategian saattaminen loppuun vastaamaan kehityksen tavoitteita. Strategia nojaa kolmeen elementtiin: 1) kansainvälisen biodiversiteettirahoituksen kasvattaminen sekä rahoituksen kasvattaminen kaikista lähteistä 2) haitallisen rahoituksen eliminointi, asteittainen poistaminen tai uudistaminen, 3) resurssien tehokkaan käytön vahvistaminen. Komitea esittelee näkemyksiään seuraavalle osapuolikokoukselle, joka pidetään Turkissa loppuvuonna 2024.

Suomi tukee GEF:ssä rahaston perustamista viipymättä vuoden 2023 aikana ja että tämä rahasto toimisi tehokkaasti ja vaikuttavasti siten, että tarvetta kokonaan uuden biodiversiteettirahaston perustamiseksi ei syntyisi (2030 jälkeen). Lisäksi Suomi ajaa sitä, että DSI tuloihin liittyvä monenkeskinen mekanismi linkitetään ja myöhemässä vaiheessa) GEF:n alle perustettavaan biodiversiteettirahastoon.

5. Päätös digitaalisesta geenitiedosta (DSI)

DSI-neuvotteluissa on ollut kysymys siitä, tulisiko eliöiden genomista peräisin olevaa DSI:ta säädellä samalla tavalla kuin eliöiden geenivaroja (Nagoyan pöytäkirja) ja tuleeko DSI:n käytöstä jakaa hyötyjä eliöiden alkuperämaille. Neuvottelut olivat Montrealissa työläät. Työryhmän lisäksi DSI-kontaktiryhmä piti kolme istuntoa ja pienryhmä kokoontui yhteensä kuusi kertaa.

Puheenjohtajamaa Kiinan myötävaikutuksella saatiin aikaan päätös, jossa perustetaan monenvälinen hyötyjenjakomekanismi, ml. rahasto, DSI:n käytöstä saatavien hyötyjen jakamiseksi osana kehystä. Lisäksi käynnistetään prosessi em. mekanismin ja rahaston kehittämiseksi ja viimeistelemiseksi seuraavassa COP:ssa ja perustetaan ad hoc -työryhmä auttamaan mekanismin kehittämisessä ja antamaan suositukset seuraavaan COP:iin. Mekanismin tehokkuutta tullaan tarkastelemaan COP-18:ssa. Lisäksi päätös rohkaisee käyttäjiä lataamaan enemmän sekvenssejä ja niihin liittyvää metadataa geenipankkeihin.

Päätöksessä myös todetaan, että osapuolilla on vielä eri näkemyksiä hyötyjenjaosta ja että DSI on esillä muillakin YK-foorumeilla. Hyötyjenjakomekanismin tulee myös soveltua yhteen muiden kansainvälisten sopimusten hyötyjenjakomekanismien kanssa. Päätöksen mukaan sekvenssitietojen seuranta ja jäljitys ei ole käytännöllistä, ja monenvälinen hyötyjenjako on toimivin ratkaisu. Ratkaisun tulee olla mm. tehokas, toteuttamiskelpoinen ja käytännöllinen, tuottaa enemmän hyötyjä kuin kustannuksia sekä tarjota oikeusvarmuus sekä tarjoajamaille että käyttäjille. Ratkaisu ei saa estää tutkimusta ja innovointia, ja sen tulee olla yhdenmukainen tiedon avoimen saatavuuden kanssa. Ratkaisu ei myöskään saa olla ristiriidassa kansainvälisten oikeudellisten velvoitteiden kanssa, ja sen tulee tukea muita hyötyjenjakoinstrumentteja sekä huomioida alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeudet. Hyödyt tulee käyttää tukemaan biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä ja niiden on myös hyödytettävä mm. alkuperäiskansoja ja paikallisyhteisöjä. Ratkaisun ei tule vaikuttaa olemassa oleviin CBD:n ja Nagoyan pöytäkirjan mukaisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin ja sen tulee sisältää teknistieteellisen yhteistyön vahvistamista, teknologian siirtoa ja toimintavalmiuksien parantamista kehitysmaille.

Lisäksi kaikkia asiaankuuluvia tahoja pyydetään esittämään näkemyksiään päätöksen liitteeseen liittyvistä kysymyksistä. CBD:n sihteeristö koostaa kommentit ad hoc-työryhmän käyttöön. Mikäli resursseja on saatavilla, tulee sihteeristön myös koota kokemuksia muista sopimuksista (esim. ITPGRFA ja PIP) ja teettää tutkimus, jossa analysoidaan ja mallinnetaan mahdollisia mekanismivaihtoehtoja. Sihteeristön tulee myös teettää tutkimus eri vaihtoehtojen toteutettavuudesta ja kustannuksista suhteessa mahdollisiin tuloihin.

Neuvotteluissa jotkut osapuolet esittivät, että DSI:n käytöstä saatavat hyödyt tulee jakaa suoraan alkuperämaahan, ja että DSI:n käyttöä tulisi monitoroida ja sekvenssejä jäljittää. EU:n kanta oli, että ratkaisun tulisi olla monenvälinen ja DSI:n saatavuuden vapaata. Afrikan ryhmä taas esitti, että hyödyt tulee jakaa kaikesta biodiversiteetin käytöstä, ei pelkästään DSI:sta. Latinalaisen Amerikan maat ajoivat ”hybridiratkaisua”, jossa hyödyt maksettaisiin eliön alkuperämaahan, mutta mikäli alkuperä ei ole tiedossa, ne voitaisiin maksaa monenväliseen rahastoon. Erityisesti EU ja Afrikan ryhmä ajoivat pelkästään monenvälisiä

ratkaisua. Lopulta saatiin aikaan suhteellisen siisti päätösehdotus, josta Kiina valmisteli lopullisen version. Siinä ongelmalliseksi EU:lle jäi, että dokumentissa puhuttiin globaalista mekanismista pienryhmässä sovittun monenvälisen mekanismin sijaan. Globaali mekanismi olisi viitannut hybridiratkaisuun. Lisäksi maiden omat lainsäädännöt liittyen DSI:n käyttöön tunnustetaan, mikä saattaa aiheuttaa päällekkäisyyksiä hyötyjenjaossa.

EU:n alkuperäinen toive oli se, että Montrealissa olisi tehty prosessipäätös, jossa kokousten välisellä ajalla etsittäisiin paras monenvälinen hyötyjenjako-optio. Mekanismin perustamisesta taas olisi päätetty vasta seuraavassa COP:ssa. Kiina kuitenkin ilmoitti, että päätös tulee hyväksyä täysistunnossa sellaisenaan. EU sai vielä kahdenvälisessä tapaamisessa Kiinan kanssa muutettua globaalin mekanismin monenväliseksi mekanismiksi.

6. Päätös toimintavalmiuksien parantamisesta ja biodiversiteettikeskusten perustamisesta

Asiakohtaa toimintavalmiuksien parantamisesta ja biodiversiteettikeskusten perustamisesta käsiteltiin sekä kontaktiryhmässä että pienryhmässä, joista jälkimmäisessä Suomi toimi yhdessä Kamerunin kanssa puheenjohtajana.

Toimintavalmiuksien parantamisen ja tieteellistekninen yhteistyön osalta merkittävin päätös liittyi siihen, miten teknisen ja tieteellisen yhteistyön mekanismi järjestetään. Maiden kesken löytyi kohtalaisen helposti yhteisymmärrys siitä, että tätä varten tarvitaan alueellisia, maanosakohtaisia keskuksia. Keskustelussa mainittiin, että tällaisia keskuksia voisi olla YK:n alueiden mukaan viisi, mutta päätökseen lukumäärää ei haluttu kirjata. Alueellisten keskusten lisäksi puhuttiin osa-alueita koskevista keskuksista.

Päätökseen kirjattiin erikseen alueellisten keskusten tehtävät ja prosessi, millä alueelliset keskuksat valitaan. Alueellisten ja osa-alueellisten keskusten tueksi päätettiin perustaa globaali yhteistyöelin. Osapuolet eivät halunneet lyödä lukkoon, miten yhteistyö käytännössä järjestetään: olisiko se oma itsenäinen keskuksensa, johonkin alueelliseen keskukseseen allokoitu koordinoituvollisuus, CBD:n sihteeristössä Bio-Bridgen pohjalta tehtävä koordinointi tai muu vastaava. Globaalin yhteistyöelimen perustamisesta ja toimintavoista päättää COP-16 sen perusteella, mitä ennen seuraavaa osapuolikokousta järjestetyssä SBI-4:ssä on linjattu. Teknisen ja tieteellisen yhteistyön tueksi päätettiin perustaa epävirallinen neuvonantava ryhmä, joka antaa strategisia neuvoja ja kehittää käytännön toimenpiteitä yhteistyön kehittämiseksi.

Ennen kuin globaali yhteistyöelin perustetaan, päätettiin voimistaa ja laajentaa nykyisen Bio-Brigden aloitteen toimenpanoa. Bio-Bridge toimii nykyisin CBD:n sihteeristössä Etelä-Korean rahoituksella kahden ihmisen voimin. Etelä-Korea on päättänyt jatkaa aloitteen rahoittamista vuoteen 2025.

Keskustelua herätti paljon bioteknologisen ja siihen liittyen digitaaliseen sekvenssitietoon liittyvän tutkimuksen tukeminen, jota kehittyvät maat vaativat useassa kohdassa. Asia ratkaistiin lisäämällä päätöksen alkuun viittaus: ”effective participation in biotechnological research, in line with Article 19 of the Convention”. Digitaalista sekvenssitietoa ei mainita päätöksessä erikseen muutoin kuin yhdessä kohdassa, jossa viitataan aiheita koskevaan COP15:n päätökseen.

Tiedonhallintaa ja tiedonvälitysjärjestelmää (clearing-house mechanism, CHM) koskevan päätöstekstin käsittely jäi hyvin lyhyeksi – sitä käytiin läpi vain parin tunnin ajan yöllä 17.12. CBD:n sihteeristöltä

kysyttiin, mitkä päätöstekstin kohdat olisi pakko saada puhtaiksi, jotta sihteeristö voi jatkaa CHM-toimintaansa. Päätöksestä poistettiin kaikki muut kohdat, eli valtaosa tekstistä. Ainoa varsinainen päätös on koskee CHM:n työohjelman jatkamista vuosille 2021–2030 ja sen päivitystä uuden kehyksen ja muiden COP15:n päätösten mukaiseksi.

7. Muut päätökset

Osapuolikokouksessa hyväksyttiin niin kutsutun ”viiden suuren” lisäksi myös monia muita tärkeitä päätöksiä, kattaen esimerkiksi IPBES:n työohjelman, yhteistyön muiden kansainvälisten ympäristösopimusten kanssa, valtavirtaistamisen ja yhteistyön alue- ja paikallishallintojen kanssa, haitalliset vieraslajit, kestävä luonnonhoidon, luonnon monimuotoisuuden ja ilmastomuutoksen, sekä alla lyhyesti kuvatut päätökset.

7.1. Artikla 8(j) ja muut alkuperäiskansoja koskevat päätökset

Biodiversiteettisopimuksen Artikla 8(j) velvoittaa osapuolia kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti kunnioittamaan, suojelemaan ja ylläpitämään alkuperäiskansojen ja paikallisten yhteisöjen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joka sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön kannalta merkityksellisiin perinteisiin elämänmuotoihin. edistämään ja laajentamaan niiden soveltamista mainittujen yhteisöjen luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaisemaan tietämyksestä, keksinnöistä ja käytännöstä saadun hyödyn tasapuolista jakoa. Alkuperäiskansojen asuttamia alueita 25% maailman maapinta-alasta. Luonnon monimuotoisuuden tila on niillä keskimääräistä parempi, mutta sielläkin heikenevä, mikä on erityisen vaarallista alkuperäiskansojen kulttuurien säilymiselle.

COP15 huomioi alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen perinteisen tiedon perustavalaatuisen merkityksen luontokadon pysäyttämässä vuoden 2050 vision saavuttamisessa. Perinteinen tieto sekä alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen täysimääräinen ja tehokas osallistuminen ovat läpileikkaavia teemoja CBD:ssä, ja Artiklan 8(j) työohjelma on keskeisessä asemassa osallistumisen mahdollistamisessa.

Artikla 8(j) –työn edistämisestä päätettiin osapuolikokouksessa niin, että asetetaan AHTEG -asiantuntijaryhmä valmistelemaan Art 8(j):n uusi työohjelma ja sen edellyttämä institutionaalinen ratkaisu. Uuden Artikla 8(j) -työohjelman kehittämisessä työohjelman sisältö yhdenmukaistetaan suhteessa uuteen maailmanlaajuisen biodiversiteettikehykseen. Työohjelman on keskeistä taata täysimääräinen ja tehokas alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen osallistuminen.

Artikla 8(j) työryhmän 12. kokous järjestetään syksyllä 2023. Työryhmä käsittelee tuolloin uutta Art 8(j):n tulevaa työohjelmaa ja sen edellyttämä institutionaalista ratkaisua, jotka pyritään hyväksymään seuraavassa osapuolikokouksessa Turkissa 2024.

Luonnon ja kulttuurin kytkentöjen vahvistamista koskevassa päätöksessä uudistetaan sitoumus yhteiseen työohjelmaan liittyen luonnon ja kulttuurin kytkentöjen vahvistamiseen. Päätöksen kautta pyritään siihen, että organisaatiot toimivat luonnon ja kulttuurin kytköksen tunnustamiseksi ja vahvistamiseksi. Työohjelman tavoitteena on, että tunnustetaan ja tunnustetaan luonnon- ja kulttuuriperinnön sekä luonnon ja kulttuurin monimuotoisuuden olevan tärkeä osa kestävä kehitystä ja sen taloudellista, sosiaalista ja ympäristöulottuvuutta. Työohjelma on osa Kunmingin-Montrealin maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen, kestävä kehityksen tavoitteiden ja ilmastotoimien toimeenpanoa. Se sisältää mukana olevien tahojen sitoutumisen luonnon ja kulttuurin välisen kytköksen vahvistamiseen sekä pyrkii takaamaan alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen.

Työohjelman toimenpiteet ovat: yhteisen strategian laatiminen luonnon ja kulttuurin monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiseksi; ohjeistuksien ja työkalujen kehittäminen, jotta alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen hallitsemista ja perinteiseen tietoon perustuvista geenivaroista saatavien hyötyjen oikeudenmukainen jakaminen alkuperäiskansoille ja paikallisyhteisöille toteutuu; neljän perinteisen tiedon indikaattorin päivittäminen, jotka liittyvät luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja kestäväan käyttöön, ja jatketaan toimia alkuperäiskansa- ja paikallisyhteisöjen toteuttamien seuranta- ja tietojärjestelmien kehittämiseksi ja käyttöönottamiseksi maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen toteutumisen seurannassa ja sellaisten keinojen edistäminen, joilla lisätään tiedon- ja kokemustenvaihtoa perinteisen ja tieteellisen tiedon välillä liittyen luonnon monimuotoisuuden suojeluun ja kestäväan käyttöön.

Lisäksi mahdollistetaan keinoja, joilla alkuperäiskansat ja paikallisyhteisöt voivat tallentaa, dokumentoida, suojella ja välittää perinteisiä kieliään ja murteitaan perustuen heidän vapaaseen ja tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseensa sekä tehokkaaseen ja täysimääräiseen osallistumiseensa. Mahdollistetaan myös keinoja, joilla alkuperäiskansat ja paikallisyhteisöt voivat tallentaa, dokumentoida ja välittää luonnon ja kulttuurin monimuotoisuuden suojeluun ja luonnon monimuotoisuuden kestäväan käyttöön liittyvää perinteistä tietoaan perustuen heidän vapaaseen ja tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseensa.

Työohjelmassa myös edistetään luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä luonnon monimuotoisuuden yhteishallintoa perustuen alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen tehokkaaseen ja täysimääräiseen osallistumiseen. Lisäksi kehitetään viestintä- ja opetusmateriaaleja tietoisuuden lisäämiseksi liittyen luonnon, kulttuurin ja kielellisen monimuotoisuuden tiiviiseen yhteyteen sekä vahvistetaan perinteisen tiedon ja käytänteiden arvon tunnustamista, ja kehitetään myös viestintä- ja opetusmateriaaleja ja strategioita, joilla voidaan lisätä tietoisuutta alkuperäiskansojen kielistä.

Tavoitteita toimeenpannaan Suomessa mm. kansallisessa artikla 8(j) -työryhmässä. Työryhmässä valmistele asioita, jotka pohjautuvat YK:n yleissopimuksen alkuperäiskansoja koskeviin tavoitteisiin ja perinteisen tiedon säilyttämiseen liittyvään biodiversiteettisopimuksen artikla 8j-työohjelmaan. Tavoitteita toimeenpannaan myös Suomen kansallisessa luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmassa, jota valmistellaan vuoden 2023 aikana.

7.2. Merten ja rannikkoalueiden monimuotoisuus

Esillä oli kolme päätösdokumenttia, jotka koskivat merien- ja rannikkoalueiden monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä, EBSA-prosessi sekä Koillis-Atlantin EBSA-työpajan tulosten hyväksyntä.

EBSA-alueita koskevat menettelytavat, tulevaisuuden työt: EBSA-alueiden (ekologisesti tai biologisesti merkittävät merialueet) kuvauksiin ja kuvausten muutoksiin liittyvää menettelytapaa on käsitelty jo pidemmän aikaa. Asiaa käsiteltiin asiantuntijatyöpajassa vuonna 2020, tämän jälkeen ei ole ollut riittävästi aikaa, sillä mm. SBSTTA-24 kokouksessa ei ehditty keskustella näistä työpajan tuloksista ja COP-15 keskustelu käytiin ainoastaan suositusosiosta ja itse liitteen prosessia kuvaavia kohtia ehdittiin käsitellä vain alkuosaa. Lopputuloksena koko liite poistettiin ja päätöslauselma sisältää vain suosituksia asian eteenpäin viemiseksi. Suosituksen mukaisesti järjestetään olemassa olevien resurssien puitteissa asiantuntijatyöpaja, jossa käydään näiden menettelytapojen teknisiä näkökohtia läpi ja toinen työpaja, jossa tarkastellaan näihin menettelyihin liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Näitä työpajan tuloksia voidaan tarkastella esim. webinaareissa sekä epävirallisen neuvoo-antavan ryhmän keskusteluissa, jonka kautta on tarkoitus pidentää. Lisäksi pääsihteeriiä pyydetään laatimaan ehdotus relevantin neuvoo-antavan asiantuntijaelimen toimista. Näitä asioita tulisi käsitellä ennen COP-16 pidettävässä SBSTTA kokouksessa.

Tavoitteena on hyväksyä seuraavassa osapuolikokouksessa menettelytavat, joilla EBSA.kuvauksia voidaan muuttaa tai kuvata uusia alueita.

Koillis-Atlantin EBSA-työpajan tulokset: Tähän mennessä on kuvailtu yli 300 EBSA-aluetta ja työpajat ovat kattaneet lähes kaikki merialueet. Koillis-Atlantin EBSA-työpaja oli viimeisin alueellinen työpaja ja se pidettiin Tukholmassa 23-27.9.2019 ja siinä kuvailtiin 17 uutta EBSA aluetta. Kokouksessa Islanti muokkasi 16. Southern Reykjanes Ridge alueen kuvausta, lisäämällä siihen viittauksen, että alue sijaitsee osin Islannin mannerjalustan alueella, johon sillä on meneillään oleva vaade. EU halusi tässä vaiheessa muistuttaa, että EBSA-alueiden kuvaukset ovat tieteellis-tekninen kuvaus ei oikeudellinen prosessi, eikä niitä pitäisi käyttää ennakkoratkaisuna rannikkovaltioiden suvereniteettiin, suvereeniin oikeuksiin tai lainkäyttövaltaan tai muiden valtioiden oikeuksiin liittyvissä asioissa. UK muistutti, että näiden alueiden tunnistaminen sekä säilyttämis –ja hoitotoimenpiteiden valinta ovat tärkeitä asioita. UK:n tavoitteena on nähdä prosessin, joka edellyttää kaikkien asianomaisten valtioiden suostumusta ehdotuksille, joissa ekologisesti tai biologisesti merkittävät merialueet ovat päällekkäisiä niiden kansallisen lainkäyttövallan kanssa tai kuuluivat kiistanalaisiin alueisiin.

Suomi pitää hyvänä, että Koillis-Atlantin EBSA-alueiden kuvaukset on nyt hoidettu ja tämän jälkeen kaikilla EU:n merialueilla on pidetty EBSA-työpaja. Suomi on itse hyödyntänyt EBSA-prosessia kansallisessa EMMA (Suomen ekologisesti merkittävät vedenalaiset meriluontoalueet) ja PEMMA (Paikallisesti Ekologisesti Merkittävät Meri Alueet) työssä. Suomi pitää tärkeänä, että saadaan riittävästi aikaa keskustella EBSA-prosessin menettelytavoista, jotta asia saataisiin hyväksytyä seuraavassa osapuolikokouksessa.

Merien- ja rannikkoalueiden suojele ja kestävä käyttö: Päätöslausemassa nostettiin esille mm. yhteistyön lisääminen eri tahojen kanssa sekä merentutkimuksen vuosikymmenen ja ennallistamisvuosikymmenen huomioiminen meri- ja rannikkoluonnon suojelussa. Lisäksi korostettiin meri- ja rannikkoluonnon monimuotoisuutta yhtenä keskeisimpänä läpileikkaavan elementtinä luonnon monimuotoisuuskehityksessä ja 2050 päämäärien saavuttamisessa. Esille nostettiin myös töitä, joita on tehty mm. vedenalaisen melun, roskaantumisen, merialuesuunnittelun ja kylmän veden korallien suojelun osalta. Päätöslausemassa esille nousi tulevat työt, jotka koskevat mm. meri- ja rannikkoluonnon sekä saarialueiden monimuotoisuutta koskevien työohjelmien päivittämistä, huomioiden sovitut tavoitteet ja päämäärät.

Päätöslausemassa korostettiin mm. alkuperäiskansojen tärkeää roolia näiden tavoitteiden saavuttamisessa meri- ja rannikkoluonnon monimuotoisuuden suojelussa ja korostettiin suojelualueiden merkitystä ml. geneettinen monimuotoisuus. Meri- ja rannikkoluonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien erilaisten paineiden osalta viitattiin mm. IPBES-raporttiin. Esille nostettiin mm. roskaantuminen ja meneillään olevat neuvottelut globaalista muovisopimuksesta, samoin vedenalaisen melun ja sen vaikutusten vähentäminen ja erityisesti syvän meren alueen kaivostoimintaan liittyvät huolet luonnon monimuotoisuuteen. Tämän mukaisesti ennen hyödyntämistoimia, tulisi riittävästi selvittää toiminnan vaikutuksia ja ymmärtää riskit ja että teknologiat ja toimintatavat eivät aiheuta haitallisia vaikutuksia meriympäristöön. Lisäksi Kansainvälinen merenpohjaviranomainen (ISA) tulisi ottaa käyttöön asianmukaiset säännöt, määräykset ja menettelyt parhaan saatavilla olevan tieteen ja alkuperäiskansojen tietämysten perusteella.

Yhteistyötä eri organisaation kanssa korostettiin ja esillä nostettiin erityisesti yhteistyö FAO:n kanssa kalastukseen liittyvissä asioissa. Tässä vaiheessa haluttiin myös tukea BBNJ-prosessia, jotta tähän liittyvä globaali sopimus saataisiin aikaiseksi. Samoin merialuesuunnittelun ja integroidun rannikkoalueiden hoidon mm. kehittämällä kapasiteettia tukevaa ja yhteistyötä lisääviä toimia hyödyntämällä kestävä meren-

käytön aloitetta eli SOI:ta (Sustainable Ocean Initiative). Esillä oli myös pyyntö pääsihteerille, laatia synteesi siitä, miten OECM-alueita on määritelty ja tunnistettu. Lopuksi korostettiin yhteistyötä erityisesti ilmastonmuutosasioissa UNCCC:n kanssa.

Päätöslauselmaan liittyvät keskustelut olivat pääsääntöisesti myönteisiä. Meri- ja rannikkoluonnon monimuotoisuuden tärkeys tuntui olevan kaikille maille tärkeä. Keskustelua käytiin etenkin seuraavista kohdista: tuleeko mainita erikseen kaikki paineet meriluontoa kohtaan ja pitäisikö 30 % suojelualuepinta-ala näkyä tässä kohtaa. Paineiden osalta päätettiin poistaa luettelo ja viitata IPBES-raporttiin ja 30 % osalta viittaus GBF tuloksiin ratkaisi asian. Syvänmeren kaivostoiminnan osalta löydettiin kompromissiratkaisu, joka kuitenkin voitiin hyväksyä EU:n puolesta. Muoviroskaan liittyvien asioiden osalta jouduttiin myös tekemään kompromisseja, jossa pyrittiin samoihin sananmuotoihin mitä UNEA-päätöslauselmassa on käytetty.

Suomen kannalta lopputulos tämän päätöslauselman osalta oli hyvä. Siinä saatiin nostettua esille meri- ja rannikkoluonnon suojelun kannalta tärkeitä asioita, jotka tukevat toimia, joita tehdään myös Suomessa sekä Itämeren alueella Helcomin yhteistyössä. Näitä ovat mm. meriroskaan liittyvät useat hankkeet ja muoviroskasopimusneuvottelut, vedenalaiseen meluun liittyvät työt (Biodiversea Life IP). Viittaukset mm. BBNJ-neuvotteluihin ja sopimuksen aikaansaamiseksi ovat tärkeitä, samoin kuin syvänmeren kaivostoiminnan säätelyyn liittyvät asiat, koska Suomi on aktiivinen molemmissa globaaleissa prosesseissa.

7.3. Luonnon monimuotoisuus ja maatalous

Biodiversiteettiä ja maataloutta koskevan asiakohdan kontaktiryhmän työ eteni hyvin ilman suuria näkemuseroja. Termit agroekologinen, luontopohjaiset ratkaisut ja ekosysteemiperusteiset lähestymistavat synnyttivät paljon keskustelua, mutta niitä ei systemaattisesti poistettu asiakirjasta. Lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevasta tavoitteesta oli jonkin verran eriäviä näkemyksiä. Jotkut osapuolet esittivät käytön vähentämistä koskevan tavoitteen muuttamista käytöstä aiheutuvien riskien vähentämiseksi, mutta jäivät vähemmistöön.

Päätösasiakirja esittää COP-15:n hyväksynnän ja vahvistuksen kansainvälisen maaperän biodiversiteetin suojelun ja kestävä käytön aloitteen toimintasuunnitelmalle 2020–2030 ja rohkaisee osapuolia tukemaan sen toimeenpanoa ja siinä tarvittavien valmiuksien kehittämistä. Osapuolia patistetaan tunnistamaan maaperän monimuotoisuuskadon ja elinympäristöjen heikkenemisen suorat ja epäsuorat ajurit sekä osoittamaan rahallista ja teknistä panostusta, biodiversiteettisopimuksen artikla 20 mukaisesti, kehittyvien maiden tutkimuksen, teknologisen kehityksen, seurannan ja maaperän monimuotoisuuden tilan arvioinnin tueksi, erityisesti heikoimmin kehittyneiden maiden, pienten saarivaltioiden ja siirtymävaiheen talouksien kohdalla. Toimintasuunnitelma 2020–2030 on päätösasiakirjan liitteenä ja se sisältää maaperän biodiversiteetin suojelun tarkoituksen, tavoitteet ja periaatteet sekä keskeiset maailmalaajuiset toimet ja avaintoiminnot.

7.4. Luonnon monimuotoisuus ja terveys

Luonnon monimuotoisuus ja terveys -teeman merkitys luonnon biodiversiteettisopimuksessa on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Hyvän luontoyhteyden terveydellisen merkityksen tunnistaminen ja Covid-19 -pandemian kaltaiset monimuotoisuuden heikkenemiseen liittyvät terveysuhat ovat vaikuttaneet tähän kehitykseen. COP-14 kokouksessa määriteltiin tavoitteeksi tehdä One Health -lähestymistapaan nojau-

tuva kansainvälinen toimintasuunnitelma, jonka tarkoituksena on valtavirtaistaa teema kansallisiin ohjelmiin ja strategioihin. COP-15 neuvottelujen tavoitteena oli hyväksyä tämä toimintasuunnitelma, minkä lisäksi luonnon monimuotoisuus ja terveys -näkökulma oli poikkileikkaavana muissakin neuvotteluissa.

Toimintasuunnitelman valmistelu SBSTTA-kokouksissa oli haasteellisesta siihen liittyvien kiistanalaisten, mutta toisaalla ratkaistavien asioiden johdosta. Näistä keskeiset ovat hyötyjen jako ja rahoitus, sekä digitaalinen sekvenssitieto. COP-15 kokoukseen lähti esitys, jossa pohjana oli One Health -lähestymistapa, ja jossa asetettiin tavoitteeksi toimintasuunnitelman valmistelu seuraavaan COP-16 kokoukseen.

Kokouksessa saatiin aikaan päätös, joka mahdollistaa kansainvälisen toimintaohjelman valmistelun seuraavaan kokoukseen. Lähtökohtana työlle on One Health -lähestymistapa, kuitenkin lisäyksellä ”among other holistic approaches”. Oleellista jatkolle on, että kitkana edistymiselle olleet toisaalla tehtävät päätökset saatiin nyt ratkaisuun ja työ tämän teeman osalta helpottuu oleellisesti. Suomi on luonnon terveysvaikutusten edistämisessä eturintaman maita ja jatkotyöhön kannattaakin panostaa aktiivisesti. Valmistettava toimintasuunnitelma luo hyvän pohjan valtavirtaistaa teemaa eri hallinnonalojen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Lisäksi jatkotyön kautta muodostuu viitekehys eri ohjelmia ja strategioita käytäntöön vieville toimijoille.

7.5. Tasa-arvoa edistävä toimintasuunnitelma

Tasa-arvoa edistävää toimintasuunnitelmaa (Gender Plan of Action) oli neuvoteltu pitkään jo Geneven SBI3-kokouksessa. Näin ollen toimintasuunnitelma sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi oli jo ennen Montrealin COP15-kokousta viimeistelyä vaille valmis. Keskeisimmät erimielisyydet olivat toimintasuunnitelman muotoiluista ”all genders”, ”women and girls in all their diversity” sekä ”mainstreaming gender”. COP-15 aikana ei järjestetty erillistä kontaktiryhmää käsittelemään asiaa, vaan asia neuvoteltiin loppuun muutama päivä ennen osapuolikokouksen loppua työryhmän istunnossa, jossa kompromissina dokumentista poistettiin edellä mainitut muotoilut ja sen sijaan käytetään muotoilua ”all women and girls”, joka on tuttu mm. kestävän kehityksen tavoitteista.

Poiketen edellisistä sopimuksen GPA:sta, uusi toimintasuunnitelma on osapuolimaiden yhdessä neuvottelema, joten odotukset ovat korkealla sen toimeenpanon suhteen. GPA:ssa on kolme ylätasoa lopputulemaa, joiden saavuttamiseksi toimintasuunnitelmassa edellytetään naisten ja tyttöjen oikeuksien toteutumista mm. liittyen luonnonvarojen omistajuuteen, osallistumista päätöksentekoon ja ylipäänsä päätöksenteossa huomioimista, sekä naisten ja tyttöjen valmiuksien parantamista sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomen kannalta tehtävää on erityisesti kolmannen tavoitellun lopputuleman saavuttamisessa, joka edellyttää suotuisien olosuhteiden luomista sukupuolinäkökulman huomioivan toimeenpanon varmistamiseksi. Suomessakin tulisi kehittää valmiuksia tuottaa ja käyttää sukupuolen mukaan eriteltyä (sex disaggregated) dataa ja indikaattoreita luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä asioissa.

7.6. Viestintästrategia

Viestintästrategiaa käsiteltiin yhdessä työryhmän istunnossa, ja se hyväksyttiin täysistunnossa ilman muutoksia. Uusi viestintästrategia uusii epävirallisen viestintää, koulutusta ja yleistä tietoisuutta (CEPA) käsittelevän neuvon antavan komitean mandaatin vuoteen 2030 asti, ja komiteaa pyydetään kehittämään toimintaa ohjaavia avainviestejä, mukauttamaan viestintästrategian uuden maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehyksen mukaiseksi ja neuvon sihteeristöä strategian toimeenpanossa. Lisäksi osapuolikokous pyysi sihteeristöä tukemaan erilaisia viestintätoimia tulevan kaksivuotiskauden aikana, sisältäen muun muassa vuosittaisen kansainvälisen luonnon monimuotoisuuspäivän (22.5.) juhlistamisen,

CEPA-messujen ja sosiaalisen median kehityksen, sihteeristön yhteisen viestinnän, sopimuksen CEPA-työohjelman päivityksen, sekä raportoida SBI-4:lle, ja täten myös 16. osapuolikokoukselle.

7.7. Synteettinen biologia

Päätöksessä sovittiin horizon scanning (tulevaisuuden tutkailu) -prosessista, jonka avulla seurataan synteettisen biologian kehitystä. Prosessin toteuttaa monitieteellinen AHTEG- asiantuntijaryhmä. SBSTTA-kokous arvioi AHTEG-ryhmän tulokset ja laatii COP 16 -kokoukselle suositukset mm. prosessin jatkamisesta. AHTEG-ryhmän työn tueksi järjestetään online-keskusteluja sekä pyydetään tietoja osapuolilta, muilta hallituksilta, alkuperäiskansoilta ja paikallisyhteisöiltä sekä relevanteilta organisaatioilta.

EU tuki nelivuotista horizon scanning -prosessia mutta tämä ei saanut kannatusta. EU:n keskeisenä tavoitteena oli saada monitieteellinen AHTEG toteuttamaan prosessia eikä SBSTTA, kuten useat maat alun perin ehdottivat. Vaikeiden neuvotteluiden tuloksena saatiin aikaan kompromissi, jossa prosessi on aluksi kaksivuotinen ja sen toteuttaa monitieteellinen AHTEG-ryhmä. SBSTTA:n rooliksi jää arvioida AHTEG-ryhmän työ ja antaa suositukset.

8. Budjettiesitys vuosille 2023–2024

Osapuolikokouksen aikana perusteltiin budjettikomitea, joka osapuolikokouksen aikana neuvotteli budjetista seuraavalle kaksivuotiskaudelle. Keskustelua käytiin paljon erityisesti siitä, mitä sihteeristön virkoja tulisi rahoittaa sopimuksen budjetista, ja mitä virkoja tulisi rahoittaa vapaaehtoisella rahoituksella. Sihteeristö oli valmistellut esityksen viroista, jotka se toivoi tuotavan osaksi sopimuksen budjettia, ja perusteli tätä henkilöstön kuormituksella ja kasvaneilla sairaslomilla, sekä kertoi määräaikaisten sopimusten aiheuttaman epävarmuuden johtavan henkilöstön vaihtumiseen. Erityisesti keskusteltiin siitä, tulisiko varapääsihteerin palkkaluokkaa nostaa ylemmäs. Tätä nostoa ei lopulta tehty, sillä osa osapuolista oli sitä vastaan.

Lisäksi keskusteltiin siitä, mitä kokouksia tulisi rahoittaa ennen 16. osapuolikokousta. Useat osapuolet ilmaisivat toiveensa järjestää kaksi SBI-kokousta, sillä uuden luonnon monimuotoisuuskehityksen hyväksytyä pitää painottaa toimeenpanoa. Lisäksi muita mahdollisia kokouksia olisivat kaksi SBSTTA:a, DSI OEWG ja Artikla 8j:n työryhmän kokous. Keskustelua käytiin myös kokouspaikoista, sillä ICAO konferenssikeskus, jossa osapuolikokousten väliset tapaamiset yleensä on järjestetty, on remontissa ja kokoukset tulee siirtää. Eri kokouspaikkojen kustannuksista esitettiin erilaisia arvioita, joiden mukaan Nairobi olisi halvin vaihtoehto. Lopulliseen päätökseen kokouspaikasta vaikuttaa kuitenkin myös tilan saataavuus toivottuna ajankohtana. Lopputuloksena päätettiin, että järjestetään kaksi SBSTTA:a (25 ja 26), kaksi SBI:tä (4 ja 5), DSI OEWG sekä Artikla 8j:n työryhmän kokous ennen 16. osapuolikokousta, ja niiden yhteenlasketut kulut ovat 8 604 400 USD. Budjettiryhmässä Suomi myös ilmoitti tukevansa vapaaehtoisella rahoituksella uuden luonnon monimuotoisuuskehityksen seurantajärjestelmän kehittämistä varten perustettua AHTEG:ia.

Osapuolikokous päätti vuoden 2023 budjetin olevan 14 350 752 USD ja vuoden 2024 budjetin olevan 15 634 440 USD. Päätös sisältää taulukot rahaston budjetista vuosille 2023-2024, sihteeristön henkilöstövaateet, resurssivaateet eri rahastoista ja panokset sopimuksen rahastoon seuraavalle kaksivuotiskaudelle. Huolestuttavaa on, että monet osapuolet eivät ole maksaneet osuuksiaan budjetista vuodelle 2022 ja sitä aiemmille vuosille, ja osapuolikokous pyytää suorittamaan nämä maksut mahdollisimman pian. Suomen maksuosuus tulee olemaan 67 908 USD vuonna 2023 ja 74 483 USD vuonna 2024.

9. Sopimuksen pöytäkirjat

Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirjan MOP 10:ssä tehtiin yhteensä 13 päätöstä, joista keskeisimmät olivat riskinarviointia ja -hallintaa, pöytäkirjan toimeenpanoa ja toimintavalmiuksien kehittämistä koskevat päätökset. Riskinarvioinnin kehittämiseksi perustetaan AHTEG-asiantuntijaryhmä, joka valmistelee geenijureita koskevan riskinarviointiohjeistuksen. Ulkopuolinen konsultti valmistelee alustavan ohjeistusluonnoksen, jonka sitten AHTEG-ryhmä viimeistelee. Työtä tukevat online-keskustelut ja osapuolilta, muilta hallituksilta, alkuperäiskansoilta ja paikallisyhteisöiltä sekä relevanteilta organisaatioilta pyydyt tiedot. SBSTTA arvioi valmiin ohjeistuksen ja laatii suositukset COPMOP-11 -kokoukseen.

Pöytäkirjan toimeenpanosuunnitelmasta ja toimintavalmiuksien kehittämistä koskevasta toimintasuunnitelmasta käytiin pitkät ja hankalat neuvottelut kontaktiryhmässä. Lopulliset päätökset noudattivat EU:n tavoitteita ja ne tulevat parantamaan sekä pöytäkirjan toimeenpanoa, että toimintavalmiuksien kehittämistä tukevia toimia.

Nagoyan geenivarapöytäkirjan MOP 4:ssä tehtiin päätökset mm. toimintavalmiuksien parantamisesta, ABS-tietojenvälitysjärjestelmästä, monitoroinnista ja raportoinnista ja Nagoyan pöytäkirjan toimeenpanon tehostamisesta. Nagoyan pöytäkirjaa korvaavista instrumenteista ei sen sijaan päästy yhteisymmärrykseen ja päätöksessä asian jatkotarkastelu siirretään MOP-5:een. Näin tehtiin myös pöytäkirjan artikla 10 mukaiselle monenväliselle hyötyjenjakomekanismille.

10. Sivutapahtumat, yritysten ja yhteiskunnan osallistuminen

Finance Day, valtiovarainministeriö ja valtiovarainministereiden ilmastokoalitiio

Suomen valtiovarainministeriötä ja valtiovarainministereiden ilmastokoalitiota Montréalissa edusti VMI:n erityisedustaja Pekka Morén. Keskeisenä tavoitteena oli avata keskustelu valtiovarainministeriöiden roolista ja mandaatista luontotoimien valmistelussa, pohtia kuinka luontoasiat saadaan kytkettyä osaksi koalition työohjelmaa ja Helsingin periaatteita sekä kartoittaa mahdollisia instituutionaalisia kumppaneita ja sidosryhmiä luontokontekstissa tukemaan koalition työtä. Näissä puitteissa oli myös mahdollisuus käydä keskusteluita eri maiden valtiovarainministereiden ja ympäristöministereiden kanssa sekä koalition alueellisten kumppaneiden kanssa, erityisesti kehityspankkien, kansainvälisten järjestöjen, tutkijoiden ja yksityisen sektorin kanssa.

Päättilaisuutena oli Finance Dayn (14.12) paneelikeskustelu "The economics, finance, and nature nexus: A conversation with Ministries of Finance", jonka myötä valtiovarainministeriöt osallistuivat ensimmäistä kertaa yhteisesti YK:n luontokokoukseen. Paneelikeskustelussa ministerit, varaministerit/sherpat keskustelivat talouspolitiikan ja rahoituksen roolista ja merkityksestä luontoasioissa. Paneeliin osallistuivat Suomen lisäksi UK, CL, UG, MX, GR, PH, CA, TH, FR, ja instituutioista Maailmanpankki, IFC sekä Euroopan komissio.

Keskustelussa nähtiin tarve kytkeä ilmasto- ja luontonäkökohdat talouspolitiikan, investointien ja rahoituksen suunnitteluun ja strategioihin. Ilmaston ja luonnon yhteyden talous- ja rahoitusratkaisuissa korostuu yhä enemmän COP-kokouksien ja Dasgupta-raportin kautta. Koalition jäsenet korostivat biodiversiteettinäkökohtien tärkeää merkitystä kehitettäessä strategioita kestäväälle kasvulle ja kestäväälle rahoitukselle. Koalition raportti luontokatoon liittyvistä riskeistä on auttanut lisäämään tietoisuutta. On ymmärrettävä, että ilmastonmuutos ja luontokato aiheuttavat merkittäviä vaikutuksia talouteen, ja ne on huomioitava. Vaikutuksissa on maakohtaisia eroja, kuten ilmastonmuutoksessakin. Tarvitaan lisää tietoisuutta,

analyysia, osaamista, välineitä ja yhteistyötä. Yleisesti korostettiin rahoituksen osalta kehityspankkien roolia ja rahoituksensaannin perusedellytysten kehittämisen merkitystä esim. summien sijaan. Rahoitusjärjestelmän toimivuuden kehittäminen ja rahoitustiekarttojen valmistelu ovat tärkeitä. Kyse on systeemisestä muutoksesta, eikä yksittäisistä rahoituspäätöksistä. Suomi korosti puheenvuorossaan VMI-koalition mahdollista roolia ja tarvetta tuoda luontonäkökohdat osaksi koalition työtä ja Helsingin periaatteita; sekä nosti esille Suomen valtiovarainministeriön uuden ilmasto- ja luontostrategian merkityksen tärkeänä lähtökohtaa toiminnan, resurssien ja osaamisen rakentamiselle. Lisäksi korostettiin tarvetta muodostaa kokonaiskuva ilmasto- ja luontokysymysten vaikutuksista ja yhteydestä talouspolitiikkaan.

Valtiovarainministeriöiden koalition osallistumisen tarkoituksena oli käynnistää laajempi keskustelu muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa valtiovarainministerien roolista luontoasioissa. Tämä on tarpeen, koska valtiovarainministeriöt eivät pääsääntöisesti ole johtavassa asemassa luontopolitiikkaa koskevassa päätöksenteossa ja valmistelussa, eikä roolin määrittely ja vahvistaminen ole VM:ien itsensä päätettävissä. Monet tahot kuitenkin peräänkuuluttivat VM:ien mukana olemisen tärkeyttä, sillä yksityinen sektori tarvitsee signaaleja etenemiselle sekä monet luontoasiat ovat talous- ja rahoitusulottuvuuksien myötä horisontaaleja aiheita, joihin tarvitaan myös muiden ministeriöiden kanssa käytävää dialogia. Asia on tärkeä, koska monissa maissa ei ole selkeästi määritelty valtiovarainministereiden tehtäviä kokonaisvaltaisesti edes ilmastokysymyksissä tai muutoin, eikä heillä sitä kautta ole riittävää osaamista, resursseja ja valmisteluvastuuta myöskään luontoasioissa. Hallinnollisten asioiden lisäksi esille tulleita aiheita olivat muun muassa ympäristölle haitalliset tuet, data (esim. natural capital accounting), verotus sekä rahoitusvirrat. Valtiovarainministereiden läsnäolo sai myönteisen vastaanoton.

“Halving the global footprint by 2030” –sivutapahtuma (WWF)

WWF järjesti yhdessä UNEP:n ja CBD sihteeristön kanssa sivutapahtuman, jossa järjestäjinä olivat myös Suomi, Ranska, Kolumbia, Salomonin saaret ja Kenia. Tapahtuma oli nimeltään “Halving the global footprint by 2030: A Leaders dialogue sustainable production and consumption and circular economy”. Tapahtuman juontajana toimi UNEP:n maankäyttöohjelman biodiversiteetti-johtaja, Balakrishna Pisupati. Tilaisuudessa puhui viisi ministeriä, ml. ministeri Maria Ohisalo, muiden korkeassa asemassa olevien edustajien lisäksi. Sivutapahtumaan osallistui noin 100 henkilöä, mikä oli huoneen maksimikapasiteetti, ja lisäksi tilaisuutta pystyi seuraamaan virtuaalisesti. Sivutapahtuman ajoittuminen neuvotteluissa onnistui hyvin, sillä keskustelu päämäärä B:n osalta, johon jalanjälkitavoite sisältyy, oli vielä kesken. Oli erittäin hienoa, että tapahtumaan saatiin korkean tason edustajia myös kehitysmaista ja eri mantereilta. On huomattava, että sivutapahtuma oli ainoa kokouksen sadoista sivutapahtumista, joka keskittyi ekologiseen jalanjälkeen ja kiertotalouteen. Kansainvälinen WWF ja WWF Suomi vastasivat sivutapahtuman käytännön järjestelyistä yhdessä UNEP:n kanssa. WWF Suomi kattoi sivutapahtuman tarjoilujen sekä livelähtöksen kulut ulkoministeriön rahoittamasta kehitysyhteistyöohjelmasta.

Ennen COP15-kokousta WWF-verkosto järjesti yhdessä ympäristöministeriön ja Suomen pääneuvottelijan kanssa useita epävirallisia tilaisuuksia osapuolille ja ekologisen jalanjäljen tutkijoille keskustella ekologisen jalanjäljen roolista osana kehityksen tavoitteita. WWF uskoo, että tämä työ vaikutti siihen, että ekologinen jalanjälki sisältyy lopullisiin tavoitteisiin, vaikka numeerinen tavoite tippui neuvotteluiden lopputuloksella. Suomi edisti erittäin ansiokkaasti keskustelua ekologisesta jalanjäljestä myös EU:n sisällä. Lisäksi Suomen pääneuvottelija osallistui ympäristöjärjestöjen Nature Positive Pavilionin tapahtumaan Expectations for Strong GBF/COP15 Outcomes.

Kaupunkien ja aluehallintojen 7. huippukokous

Kaupunkien ja aluehallintojen huippukokouksessa korostui kaupunkien halu ja kyky hidastaa luontokatoa kansainvälistä sekä kansallista päätöksentekoa nopeammin. Kaupungit ovat asettaneet hiilineutraalisuustavoitteiden rinnalle luonnon monimuotoisuutta tukevia tavoitteita, kuten 30 % suojelutavoitteen maa- ja merialueilla vuoteen 2030 mennessä. Siitä, mitä luontopohjaiset ratkaisut sekä luontoposiivisuus kaupungeille ja aluehallinnoille tarkoittaa, keskusteltiin paljon. Esiin nostettiin kaupunkien myöntävän yksityiselle sektorille innovaatorahaa luontopohjaisten ratkaisujen kehittämiseksi. Tavoitteet 2, 3 ja 12 ovat kaupungille tärkeitä ja linjassa kaupunkien tavoitteiden kanssa.

City Summitin ensimmäisenä päivänä puhujavieraina oli 35 korkean tason puhujaa ja parikymmentä kaupunkien ja paikallishallintojen edustajaa, ja myös biodiversiteettisopimuksen pääsihteeri Elizabeth Mrema vieraili ensimmäisenä päivänä huippukokouksessa. Mrema puhui kaupunkien tärkeästä roolista sopimuksen paikallisessa täytäntöönpanossa. Toisena päivänä tunnelma kokouksessa oli laimeampi: ihmisiä oli vähemmän paikalla ja väliajoilla ihmiset eivät jääneet saliin verkostoitumaan. Toisena päivänä palkittiin uuden yhteistyökaupungit. Suurlähettiläs Ayman Amin puhui luonnon monimuotoisuuden merkityksestä viihtyvyyden ja työpaikkojen näkökulmasta. Hänen mukaansa luonnon ennallistamiseen pitäisi panostaa erityisesti matalatuloisilla alueilla ja kaupunginosissa.

Jaime Pumarejo, Barranquillan kaupunginjohtaja Kolumbiasta ja BiodiverCities 2030-aloitteen edustaja puhui siitä, että kaupungeilla on osittainen vastuu ihmisen perustarpeiden tyydyttämisessä. Tämä vastuu ei kuitenkaan ulotu kaikkialle ja jatkuvaa kasvua tulee tarkastella kriittisesti. Pumajero nosti esiin myös sen, että Latinalaisen Amerikan tulee pyrkiä teollistumaan kestävämmän kuin teollistumisen aikaisemmin muissa osissa maapalloa on tapahtunut.

Yritysten osallistuminen, S-ryhmä

Kokoukseen osallistui historiallinen määrä yksityissektorin edustajia, vaikkei kuitenkaan samassa mittakaavassa kuin ilmastoneuvotteluissa. COP15-kokouksessa nähtiin, kuinka yritykset ottivat johtavan roolin toimien vaatimisessa, esimerkiksi siinä, miten suuret yritykset ja rahoituslaitokset arvioivat, seuraavat ja julkistavat luontoon kohdistuvat vaikutuksensa ja riippuvuutensa luonnosta. Tavoitteissa ei kuitenkaan kehoiteta yrityksiä asettamaan tieteeseen pohjaavia tavoitteita, ja kielteisten vaikutusten vähentämistä koskevat sanamuodot jäivät heikoiksi.

Konkreettisten, pilotoivien toimien esittelyjen lisäksi huomiota saivat yksityisellä sektorilla valmistelussa olevat viitekehukset, joiden on tarkoitus tukea ja yhtenäistää riskien arviointia, tavoitteiden asettamista ja niiden seurantaan vapaaehtoisella pohjalla. Monet esitellyistä toimenpiteistä ja viitekehyksistä ammentavat ilmastotoimien kokemuksista ja synergioista. Paljon toivoa laitetaan modernien teknologioiden varaan kustannustehokkaan seurannan järjestämiseksi, sillä arviointi ja mittaaminen koetaan haasteelliseksi monimutkaisissa arvo- ja vaikutusketjuissa. Suojelu- ja ennallistamistavoitteet saivat paljon julkista huomiota mutta mm. media kiinnitti valitettavan vähän huomiota siihen millaisen murroksen tuotantojärjestelmät vaativat 70% maa-alasta joka ei ole suojelun piirissä.

S-ryhmä näkee erityisen arvokkaana sen, että yritysten läsnäolo kokouksessa oli vahva ja Suomen delegaatioissa yrityksillä oli mahdollisuus olla mukana. Luontokatoon liittyvät haasteet ovat laajamittaisia ja koskevat koko yhteiskuntaa ja sen vuoksi eri toimijoiden näkökulmien ja kantojen näkyminen kansainvälisessä keskustelussa on erittäin arvokasta. S-ryhmän edustajalla oli mahdollisuus olla mukana virallisissa keskusteluissa sekä erilaisissa sivutapahtumissa. Näiden lisäksi oli mahdollisuus käydä arvokasta

keskustelua kansaisjärjestöjen kanssa sekä kuulla näkökulmia mm. kansainvälisen kaupan merkityksestä ja vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen. Suomen delegaatiossa on erityisen arvokasta se, että se koostuu yhteiskunnan eri toimijoista ja Suomi vaikutti kokouksessa kokoaan vahvemmin. Oli erityinen ilo huomata, kuinka suurella sitoutumisella delegaation jäsenet osallistuivat työhön ja näin vaikuttivat merkittävästi kokouksen lopputulokseen.

Kokouksen lopputuloksen näemme S-ryhmässä hyvänä luonnon monimuotoisuuden kannalta ja 30% suojelutavoitteen lisäksi on erinomaista, että sopimuksessa asetettiin tavoitteita, jotka koskevat suojelun ulkopuolelle jäävää 70%. Tämän alueen käyttö ja yritysten toimet luonnon monimuotoisuuden huomiointiseksi juuri näillä alueilla ovat merkittäviä. Tältä osin olisi ollut toivottavaa, että konkreettisia tavoitteita olisi asetettu myös resurssien kestäväälle käytölle.

Erityisesti tavoite 15 ja tavoite 16 konkretisoivat yrityksiin kohdistuvia odotuksia. Näemme erityisen hyvänä sen, että biodiversiteettiin liittyvien riskien, riippuvuuksien ja vaikutusten seuranta, arviointi ja raportointi tulevat yritysten agendalle entistä vahvemmin. Positiivista on myös se, että kestäviä kulutustottumuksia tulee edistää ja tarjota tietoa kuluttajille kestävien valintojen edistämiseksi. Niin ikään ylikulutuksen vähentäminen, ruokahävikin puolittaminen ja jättemäärien vähentäminen ovat erinomaisia tavoitteita.

11. Kansalaisjärjestöjen kommentit

Kokoukseen osallistuneet suomalaiset ympäristöjärjestöt, WWF ja Suomen luonnonsuojeluliitto (SLL), pitävät kokouksen lopputulosta kokonaisuudessaan merkittävänä virstanpylväänä maapallomme luonnon suojelemisessa. Uusia tavoitteita voi kuitenkin heikentää hidas täytäntöönpano ja se, ettei luvattuja resursseja saada käyttöön. WWF ja SLL pitävät erittäin tärkeänä, että Suomi edistää kansallisesti ja EU-tasolla kokouksen lopputuloksen toteuttamista.

WWF ja monet muut ympäristö- ja alkuperäiskansaryhmät ovat erittäin tyytyväisiä sitoumukseen suojella vähintään 30 % maapallosta, ja siihen, että tavoitteessa tunnustetaan alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeudet ja johtajuus. Samoin on hienoa, että alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen oikeudet tunnustetaan ja niihin viitataan nimenomaisesti, mukaan lukien heidän perinteisten alueidensa oikeuksiin. Ympäristöjärjestöt korostavat myös, ettei sukupuolten välinen tasa-arvo ole koskaan ollut korkeammalla CBD:n agendassa, ja tämä vahvistettiin tavoitteella numeroa 23 ja sukupuolten tasa-arvoa koskevalla toimintasuunnitelmalla. On tärkeää, että tavoitteisiin sisältyy myös selkeä viittaus ihmisoikeuteen puhtaan, terveelliseen ja kestävään ympäristöön.

WWF näkee, että tavoitteet sisältävät useita tärkeitä elementtejä, joilla puututaan luonnon monimuotoisuuden vähenemisen juurisyyhin. Näitä ovat esim. kulutuksen aiheuttaman ekologisen jalanjäljen vähentäminen reilulla tavalla vuoteen 2030 mennessä, agroekologian lisääminen, kaikista lähteistä tuleviin saasteisiin puuttuminen, esimerkiksi vähentämällä vähintään 50 prosentilla torjunta-aineriskejä sekä vähentämällä liiallista ravinteiden luontoon pääsyä. Tätä tukee myös tavoite aluesuunnittelusta sekä muut toimenpiteet maan ja meren käytön muutokseen vastaamiseksi. Tuotannon ja kulutuksen kestävämmän ekologisen jalanjäljen vähentämisen numeerinen tavoite kuitenkin puuttuu, mikä on pettymys. Numeerisen tavoitteen uupumista ei saa käyttää tekosyynä laajamittaisten toimien lykkäämiselle, ja tavoite edellyttääkin, että hallitukset ryhtyvät toimiin kansallisella tasolla. Lisäksi tavoitteissa olisi pitänyt todeta selkeämmin, että kaikkia tuotannon käytössä olevia alueita (kuten maatalousmaita ja kalastusta) tulisi hoitaa kestävästi ja tehdä selväksi, että ekosysteemialueiden määrän tulee kasvaa vuoteen 2030 mennessä.

WWF pitää erinomaisena, että tavoitteissa on kirjattuna kehittyneiden maiden sitoumus 20 miljardin USD suuruiseen biodiversiteettitoimiin liittyvään globaaliin rahoitukseen kehittyville maille vuoteen 2025 mennessä, ja sitoumus 30 miljardin dollarin suuruiseen rahoitukseen vuoteen 2030 mennessä. Tämä on tärkeä askel kehittyvien maiden tukemiseksi, jotta ne voivat panna sitoumukset täytäntöön ajoissa ja täysimääräisesti. WWF kuitenkin korostaa, että kansainvälistä julkista rahoitusta tarvitaan edelleen lisää. WWF pitää hienona, mutta riittämättömänä Suomen ilmoitusta nostaa biodiversiteetin suojeluun kohdenetun kehitysyhteistyörahoituksen nostamista 25 % vuonna 2023.

WWF sekä SLL kiittävät Suomea kansalaisjärjestöjen kutsumisesta kansalliseen valtuuskuntaan, kuulemisesta ja yhteistyöstä koko kokouksen valmisteluprosessin aikana. COP15:ta valmistelleiden kokousten aikana Suomi nosti esille muutamia kertoja sen, miten kansalaisjärjestöille, nuorille ja muille ei-virallisille osapuolille ei annettu mahdollisuutta esittää näkemyksiään. Varsinaisessa COP15-käytännössä aikaa tällaisiin kommenttipuheenvuoroihin ei jäänyt tiukan agendan takia, joten järjestöt vaikuttivat kokoukseen suoraan keskustelemalla valtuuskuntien edustajien kanssa. Myös EU kutsui kansalaisjärjestöt keskustelemaan kokouksen etenemisestä. WWF:n rooli valtuuskunnassa oli tuoda näkökulmia kansainvälisestä luonnonsuojelutyöstä ja erityisesti sen rahoituksesta (kehitysyhteistyörahoitus) sekä ekologisen jalanjäljen, eli kulutuksen ja tuotannon, merkityksestä sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Samalla WWF-edustaja nosti valtuuskunnassa esille kehitysmaihin liittyviä erityiskysymyksiä, kuten tarpeen kasvattaa rahoitusta ja kapasiteettia sekä globaalin oikeudenmukaisuuden. COP15-kokouksessa WWF:n asiantuntija järjesti erityisesti UM-edustajille tapaamisia kehitysmaiden valtuuskuntien ja kansainvälisten järjestöjen edustajien kanssa. WWF Suomen asiantuntija tuki Suomen valtuuskunnan lisäksi kansainvälisen WWF-verkoston vaikuttamistyötä. Suomen kehitysyhteistyövaroin (UM-ohjelmatuki) WWF pystyi rahoittamaan myös Tansanian ja Nepalin WWF-asiantuntijoiden osallistumista kokoukseen, samoin kuin sivutapahtuman järjestämisen ja kattamaan omat matkakulunsa.

WWF-verkosto näkee, että Suomi toimi COP15-kokouksessa ja edeltävissä valmistelevissa kokouksissa kunnianhimoisena edelläkävijänä, joka kannusti koko EU:n kantoja. Myös EU toimi WWF-verkoston näkökulmasta kokouksessa useissa kysymyksissä edelläkävijänä ja taisteli kunnianhimoisten tavoitteiden säilyttämisen puolesta.

Kokous sai paljon huomiota suomalaisessa mediassa, ja medianäkyvyyttä saivat valtuuskunnan useat eri toimijat. WWF näkee tämän näkyvyyden erittäin tärkeänä, sillä sitä voidaan käyttää tukemaan kansallisesti sopimuksen tavoitteiden toimeenpanoa ja eri toimijoiden roolin osoittamiseen. Koko WWF-verkoston tavoitavuus kokouksen teemoista oli huippuluokkaa: mediaosumia kertyi yli 11 000 (radio- ja tv-osu- mat eivät mukana luvussa) joulukuun loppuun mennessä, ja arvioitu tavoitavuus 46 miljardia ihmistä.

WWF kiittää mahdollisuudesta lähettää kokoukseen asiantuntijan lisäksi myös viestinnän asiantuntija, sillä tämä on todettu toimivaksi malliksi ilmastoneuvotteluissa. WWF Suomen viestinnän asiantuntija tuotti kokouksesta eri kanaviin laajasti materiaalia, jossa näkyivät myös muut valtuuskunnan edustajat pääneuvottelijasta nuorten ja yritysten edustajiin. Myös ennen kokousta valtuuskunnan toimijat tekivät viestinnällistä yhteistyötä, kun WWF Suomi ja Sitra järjestivät toimittajille taustatilaisuuden. Tilaisuudessa puhui järjestäjäorganisaatioiden lisäksi Suomen pääneuvottelija sekä nuorten edustaja, ja mediasta osallistujia oli 10. Suomessa medianäkyvyys oli myös järjestöjen näkökulmasta laajaa: WWF:ään ja kokoukseen liittyviä mediaosumia kertyi loka-joulukuussa yli 120.

Nuorten pääpointit lopputuloksesta

Suomen nuorisoadustajat (Alli Pylkkö ja Emma Sairanen) toteavat, että Kunming-Montreal luontotavoitteet ovat edeltäjiään konkreettisempia, kunnianhimoisempia ja huomioivat ihmisoikeuskysymykset paremmin. Hienoa on esimerkiksi, että enää ei haluta vain pysäyttää luontokato vaan myös parantaa luonnon tilaa. Lisäksi upeaa oli, että ihmisoikeuskysymykset nousivat neuvotteluissa vahvasti esiin, mikä johti loistaviin kirjauksiin esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksien turvaamiseksi, naisten ja tyttöjen osallistamiseksi ja ympäristöaktivistien suojelemiseksi. Nuorten näkökulmasta, erityisen tyytyväisiä olimme kirjaukseen sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta, elinikäiseen oppimiseen liittyvistä kirjauksista sekä hyvin selkeästä tavoitteesta osallistaa nuoret päätöksentekoon kaikilla tasoilla. Kuitenkin indikaattorit näille tärkeille ihmisoikeuksiin liittyville elementeille puuttuvat. Tämä on asia, jota tulisi kehittää.

Hyvästä huolimatta olemme huolissamme siitä, onko suunnan muutos kuitenkin tarpeeksi iso verrattuna tilanteen hälyttävyyteen. Esimerkiksi jatkuvaa kasvua ei pystytty kyseenalaistamaan, eikä yrityksille saatu sitovia velvoitteita kantaa vastuuta aiheuttamistaan haitoista.

Ihmisen ja muun luonnon kukoistavan tulevaisuuden turvaaminen riippuu nyt kansallisesta ja paikallisesta toimeenpanosta. Riittävätkö tavoitteet ja lähteekö toimeenpano toteutumaan tasolla, jotta lopulta onnistutaan muuttamaan kehityksen suunnan? Itse aiomme omalta osaltamme olla mukana aktivoimassa nuoria. Myös GYBN sadat tuhannet nuoret tulevat jatkamaan ruohonjuuritason työtä maailman muuttamiseksi. Se jos mikä tuo toivoa.

Suomen valtuuskunnan nuorisoadustajat seurasivat neuvotteluita ja osallistuivat sivutapahtumiin. Tämän lisäksi nuorten edustajat osallistuivat mm. GYBN tapaamiseen MEP delegaation kanssa 13.12., tapamiseen Ville Niinistön kanssa suomalaisten sekä saamelaisnuorten voimin 14.12., Pohjoismaisten parlamentaarikkojen aamutapaamiseen ja illalliseen 15.12., Grönlannin ympäristö- ja energiaministerin tapamiseen pohjoismaisten nuorten kanssa 14.12. ja lisäksi järjestivät yhdessä GYBN Euroopan kanssa nuorisodialogin komissaari Sinkeviciuksen kanssa 17.12. Dialogin aikana 5 nuorta eri puolilta Eurooppaa pääsi kertomaan Sinkeviciukselle omia näkemyksiään. Emma edusti keskustelussa pohjoismaita. Nuorisodelegaatiit tapasivat Maria Ohisaloa pohjoismaisten nuorten kanssa 17.12. ja keskustelivat nuorten ilmasto- ja luontoneuvoston perustamisesta, ecocidesta sekä saamelaisnuorten prioriteeteista.

Lisäksi nuoret olivat mukana järjestämässä tai puhumassa seuraavissa sivutapahtumissa: Youth and Businesses dialogue 11.12., jossa nuorten sekä yritysten edustajat ympäri maailmaa keskustelivat nuorten huolista liittyen yritysten luontojalanjälkeen; 17.12. Nordic Youth Biodiversity Networkin sivutapahtuman "Better finance for youth: the need for political commitment and institutional support" ja 16.12. Change Our Next Decade, Climate Youth Japan ja Institute for Global Environmental Strategies sivutapahtuma ilmastonmuutoksen ja luontokadon kytköksistä.

12. Linkit

- [Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework](#) (englanniksi) [Kunming-Montreal maailmanlaajuinen kehys](#) (suomennos)
- [YK:n luontokokouksen päätösasiakirjat](#)
- [Valtioneuvoston selvitys E 127/2022 vp: YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 15. osapuolikokous](#)
- [Neuvoston päätelmät Montrealin biologista monimuotoisuutta käsittelevää YK:n huippukokousta \(COP15\) varten](#)
- [Montrealin luontokokous COP15 ympäristöministeriön sivuilla](#)

Liite 1: Suomen valtuuskunta

Puheenjohtaja

Ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo

Varapuheenjohtajat

Ylijohtaja Tarja Haaranen, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Marina von Weissenberg, ympäristöministeriö

Jäsenet

Suurlähettiläs Roy Eriksson, Suomen Ottawan suurlähetystö

Lähetysneuvos, edustuston päällikön sijainen Kaisa Heikkilä, Suomen Ottawan suurlähetystö

Ulkoasiainneuvos Juha Savolainen, ulkoministeriö

Lähetysneuvos Anna Merrifield, ulkoministeriö

Avustaja Milena Hakanpää, ulkoministeriö

Ministerin erityisedustaja, finanssineuvos Pekka Morén, valtiovarainministeriö

Erityisasiantuntija Matias Partanen, valtiovarainministeriö

Finanssiasiantuntija Sara Tolonen, valtiovarainministeriö

Ministerin erityisavustaja Antti Heikkinen, ympäristöministeriö

Ministerin erityisavustaja Heikki Isotalo, ympäristöministeriö

Kansainvälisten asiain neuvos Annika Lindblom, ympäristöministeriö

Kansainvälisten asiain neuvos Henna Haapala, ympäristöministeriö

Lainsäädäntöneuvos Charlotta von Troil, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Penina Blankett, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Lotta Manninen, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Taina Nikula, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Joonas Lehtomäki, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Ilkka Heikkinen, ympäristöministeriö

Viestintäasiantuntija Ulla Ahonen, ympäristöministeriö

Avustaja Julia Keipi, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö

Johtava asiantuntija Katja Matveinen, maa- ja metsätalousministeriö

Neuvotteleva virkamies Kirsi Törmäkangas, sosiaali- ja terveysministeriö

Neuvotteleva virkamies Anneli Törrönen, sosiaali- ja terveysministeriö

Asiantuntijat

Ylitarkastaja Marja Ruohonen-Lehto, Suomen ympäristökeskus SYKE

Ylitarkastaja Katilleena Lohtander-Buckbee, Suomen ympäristökeskus SYKE

Erikoistutkija Kaisa Pietilä, Suomen ympäristökeskus SYKE

Tutkija Ari-Pekka Auvinen, Suomen ympäristökeskus SYKE

Erikoistutkija Tiina M Nieminen, luonnonvarakeskus LUKE

Luontopalvelujohtaja Henrik Jansson, Metsähallitus Luontopalvelut

Erikoissuunnittelija Sanna-Kaisa Juvonen, Metsähallitus Luontopalvelut

Erikoissuunnittelija Lasse Kurvinen, Metsähallitus Luontopalvelut

Erikoissuunnittelija Matti Tapaninen, Metsähallitus Luontopalvelut
Ekologian professori, Suomen luontopaneelin puheenjohtaja Janne Kotiaho, Jyväskylän yliopisto
Kansainvälisten asioiden sihteeri Lars-Anders Baer, Saamelaiskäräjät
Nuorten luontodelegaatti Alli Pylkkö, Allianssi ry
Nuorten edustaja Emma Sairanen, Allianssi ry
Monimuotoisuus- ja ympäristöoikeusasiantuntija Alisa Pihlaja, Suomen luonnonsuojeluliitto
Ohjelmajohtaja Anne Tarvainen, WWF Finland
Viestinnän asiantuntija Silja Annala, WWF Finland
Kehitysvaikutusneuvonantaja Anne Arvola, Finnfund
Johtava asiantuntija Minna Ojanperä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Johtava asiantuntija Janne Peljo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Lakimies Anna-Rosa Asikainen, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry
Johtava asiantuntija Lasse Miettinen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
Vastuullisuusjohtaja Nina Elomaa, S-ryhmä
Senior Manager Sakari Suuriniemi, UPM